

Vodnik po Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji

Vodnik po Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji

Natisnjeno s pomočjo glavnega pokrovitelja DOPPS družbe Mobitel, 1999.

mobil
SLOVENSKI OPERATOR MNOŽILOV

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
DOPPS - BirdLife Slovenia
p.p. 2395, 1001 Ljubljana
tel./fax. 061/ 138 19 00
e mail: dopps@dopps-drustvo.si

Društveni prostori: Žibertova 1, Ljubljana. Srečanja: vsak četrtek med 18. in 20. uro

Avtorji: Slavko Polak, Franc Bratčič, Damjan Denac, Andrej Hudoklin, Tomaz Jančar, Primož Kmecl, Mirko Perušek, Borut Rubinič, Boštjan Surina, Borut Štumberger in Peter Trontelj.

Recezenter: Andrej Bibič

Lektorica: Petra Podlesnik

Ilustracija na naslovnici: Slavko Polak

Oblikovanje: Darja Šipek

Kartografska podlaga: Geodetska uprava Republike Slovenije

Oblikovanje zemljevidov: Oikos d.o.o.

DTP: Darja Šipek, KGB-ZOD

Uredili: Borut Mozetič, Slavko Polak in Peter Trontelj

Izdajatelj: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Število izvodov: 400 000

Tisk: Tiskarna Moškič

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

598.2:591.52(497.4)

VODNIK po Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji / [avtorji Slavko Polak ... [et al.]; zemljevidi Geodetska uprava Republike Slovenije ; uredili Borut Mozetič, Slavko Polak in Peter Trontelj]. - Ljubljana : Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), 1999

ISBN 961-90786-0-8

1. Polak, Slavko 2. Mozetič, Borut
104968960

Ilustracija na naslovnici:

RJAVI SRAKOPER *Lanius collurio* prebiva v odprti pokrajini z grmovjem in živimi mejami - tam, kjer je dovolj velikih žuželk, njegovega plena. V Sloveniji je splošno razširjen. Zlasti pogost je v vseh naših IBAjih. Žal se vsoko leto iz prezimovanja v Afriki k nam vraca vedno manj teh ljubkih ptic. Tako je tudi drugod po Evropi. V Veliki Britaniji je izumrl pred desetletjem. Najbolj ga ogroža uničevanje primerenega živiljenjskega okolja, intenzivno kmetijstva, prevelika uporaba pesticidov in krčenje živih mej. V Sloveniji živi dober odstotek vseh evropskih rjavih srokoperjev. Z zavarovanjem naših IBAjev bomo prispevali k ohranitvi te ogrožene ptice.

Raziskave ptic v okviru projekta IBA je podprlo Ministrstvo za okolje in prostor - Uprava RS za varstvo narave.

Izvedbo IBA delavnice je omogočil Grand Hotel Union.

V vodniku je predstavljenih 14 mednarodno pomembnih območij (IBA) za življenje in preživetje ptic v Sloveniji. Jedrnato so opisani narava, ogroženost in varstvo, izčrpneje pa ptičji svet. Za vsako območje so predlagane poti, na katerih bo obiskovalec videl največ zanimivosti. Cilj knjižice bo dosežen, če bo bralec spoznal vrednost naših IBAjev in se zavedal njihove ogroženosti. Bralce želimo opogumiti, da nam sporočijo svoja opažanja ptic z izletov v IBAje ter ogrožajoče posege v naravo, ki bi jim bili priča.

foto: Davorin Tome

- 2** Ogroženost in varstvo ptic
- 3** Evropska naravovarstvena pozornost
- 3** Kako izberemo mednarodno pomembna območja za ptice?
- 4** Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji
- 5** Ljubljansko barje
- 9** Cerkniško jezero
- 13** Planinsko polje
- 15** Ribniška dolina
- 17** Porečje Nanoščice
- 19** Dolina Reke
- 21** Triglavski narodni park
- 24** Kočevsko - Kolpa
- 27** Sečoveljske soline
- 30** Reka Drava
- 34** Reka Mura
- 37** Goričko
- 40** Kras
- 43** Krakovski gozd
- 46** Ptice Evropske naravovarstvene pozornosti

Ogroženost in varstvo ptic

V Sloveniji izumrla vrsta ptice - južna postovka foto: Davorin Tome

Na svetu živi 9600 vrst ptic. V zadnjih 200 letih je, predvsem zaradi človeka, izumrlo že 74 ptičjih vrst.

Dvajset od 514 vrst ptic, kolikor jih redno živi v Evropi, je ogroženih v svetovnem merilu in jih preti izumrtje. Kar 195 vrst ptic pa je tako ali drugače resno ogroženih. V Sloveniji je od 219 vrst kar 130 vrst na Rdečem seznamu ogroženih ptic gnezdk. S seznama naših gnezdk smo v Sloveniji že črtali 15 vrst, 4 v zadnjih dvajsetih letih. Razlogov za zaskrbljenošč in hitro ukrepanje je torej več kot dovolj.

Mnogim ogroženim vrstam ptic lahko zagotovimo preživetje tako, da ohranimo njihova bivališča. Temu je namenjen svetovni program varstva - **Mednarodno pomembna območja za ptice** ali popularnejše kar program **IBA** (Important Bird Areas), v katerega je vključena tudi Slovenija. Program poteka pod okriljem svetovne organizacije BirdLife International - slovenski partner pri programu je Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS).

Glavni namen mednarodnega IBA programa je zavarovati, ohraniti in izboljšati ekološke vrednote mednarodno pomembnih območij za ptice po vsem svetu !

Ptice so zelo učinkoviti pokazatelji biotske pestrosti okolja, tako da so njihovi življenjski prostori pomembni tudi za mnoge druge živali in rastline. IBAje izbiramo po znanstveno tehnih kvantitativnih kriterijih. Če tako izbrana območja povežemo, tvorijo mrežo na celotnem arealu neke vrste. Zaželeno je, da je vsak IBA dovolj velik, da lahko nosi samovzdrževalno populacijo čim večjega števila vrst gnezdk, pticam selivkam in prezimovalkam pa mora v celoti zagotoviti potrebe v času preleta ali prezimovanja.

Odločno varovanje najpomembnejših območij je eden ključnih mehanizmov varovanja narave. Na ta način je mogoče učinkovito varovati tudi številne druge vrste živali in rastlin.

V državah Evropske skupnosti je večina IBAjev vključena v mrežo zaščitenih območij evropskega pomena, imenovano Natura 2000. Države članice z razglasevanjem mreže teh območij tako izpolnjujejo obveznosti, določene z evropsko naravovarstveno zakonodajo.

Evropska naravovarstvena pozornost

Ptice gnezdk in prezimovalke so razvrščene v štiri skupine na osnovi njihove globalne ali regionalne ogroženosti ter na osnovi njihove razširjenosti. Evropske naravovarstveno pomembne vrste ptic ločimo v štiri skupine SPEC (Species of European Conservation Concern) - **vrste evropske naravovarstvene pozornosti**.

košec foto: Vesna Grobelnik

SPEC 1: Vrste, ki so ogrožene v svetovnem merilu.

zlatovranka foto: Dietmar Nill

SPEC 2: Vrste, katerih prevladujoči del (več kot 50%) populacije ali ozemlja je osredotočen v Evropi in imajo v Evropi status ogroženosti.

mala bobnarica foto: Bojan Marčeta

SPEC 3: Vrste, katerih prevladujoči del (več kot 50%) populacije ali ozemlja leži zunaj Evrope, a imajo v Evropi status ogroženosti.

bičja trstnica foto: Franc Bračko

SPEC 4: Vrste, katerih prevladujoči del (več kot 50%) populacije ali ozemlja je osredotočen v Evropi, vendar v Evropi nimajo statusa ogroženosti.

Kako izberemo mednarodno pomembna območja za ptice?

Vsaka država, v kateri živi več kot en odstotek celotne evropske populacije določene vrste, ima pravico do določitve IBA območja za ohranitev te vrste. Vidilo za določitev teh območij je velikost populacij oz. število določenih ogroženih vrst ptic.

A: Globalno pomembna območja

Kategorija A1 - VRSTE, OGROŽENE V SVETOVNEM MERILU

Kriterij: Na območju se redno zadržuje pomembno število v svetovnem merilu ogroženih vrst (SPEC 1).

Kategorija A3 - SKLOPI BIOMSKO OMEJENIH VRST

Kriterij: Na območju živi pomemben del skupine tistih vrst, katerih razširjenost je omejena na enega od štirih evropskih biomov: biom arktične tundre, biom borealnih gozdov, mediteranski biom in evrazijsko visokogorski (alpski) biom.

Kategorija A4 - GLOBALNE ZGOSTITVE - VRSTE, KI SE ZDRUŽUJEJO V JATE

Kriterij: Na območju se redno zadržuje en odstotek ali večji delež svetovne populacije vodnih, morskih ali drugih ptic, ki se združujejo v jate.

B: Regionalno (Evropsko) pomembna območja

Kategorija B1 - REGIONALNE ZGOSTITVE - VRSTE, KI SE ZDRUŽUJEJO V JATE

Kriterij: Na območju se redno zadržuje en odstotek ali večji delež evropske populacije vodnih, morskih ali drugih ptic, ki se združujejo v jate.

Kategorija B2 - VRSTE Z NEZADOVOLJIVIM VARSTVENIM STATUSOM V EVROPI

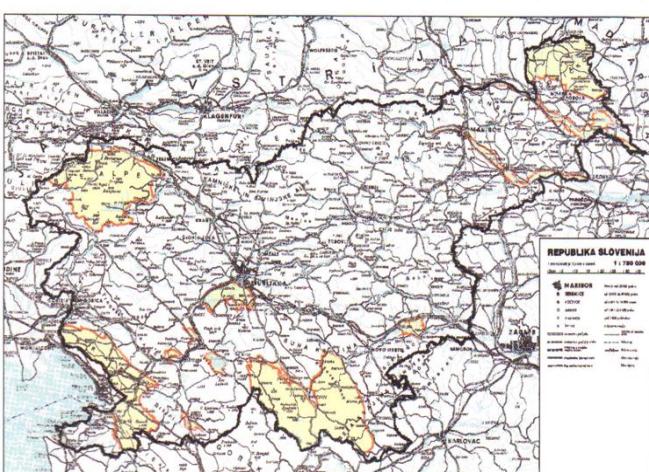
Kriterij: Območje je eno najpomembnejših v državi za regionalno izginjajoče, ranične, redke ali lokalno gnezdeče vrste ptic (SPEC 2 in SPEC 3) v Evropi.

Kategorija B3 - VRSTE Z ZADOVOLJIVIM NARAVOVARSTVENIM STATUSOM OSREDOTOČENE V EVROPI

Kriterij: Območje je eno najpomembnejših v državi za vrsto z zadovoljivim naravovarstvenim statusom, a osredotočeno v Evropi (SPEC 4).

Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji

DOPPS je kot vodilna slovenska nevladna organizacija na področju varstva ptic že vrsto let vključen v mednarodni program IBA. Program je zastavljen dolgoročno, kot proces s predvidenim sprotnim dopolnjevanjem podatkov o IBAjih. Na osnovi mednarodnih kriterijev smo v Sloveniji določili 14 IBAjih. Šest območij je, prvenstveno zaradi tam živečih populacij globalno ogrožene vrste **kosca**, v kategoriji A1. Eno območje je pomembno za varovanje biomsko omejenih vrst. Dve območji sta pomembni za vrste vodnih in morskih ptic, ki se združujejo v jate. Ostala območja pa so regionalno (evropsko) pomembna za dolgoročno ohranitev vrst ptic evropske naravovarstvene pozornosti (SPEC). IBAji pokrivajo skupno 3.423 km², kar predstavlja približno 17 odstotkov površine Slovenije.

Ljubljansko barje

Površina: 14560 ha

Kriteriji: A1, B2, B3

foto: Davorin Tome

Ljubljansko barje - ravnica med slovensko prestolnico in vzhodnjem Dinarskem gorstvu - je pokrajina sprememb. Pred 4000 leti je bilo tukaj znamenito mostičarsko jezero. Iz jezera je nastalo močvirje, na katerem so šotni mahovi in druge močvirške rastline nakopičile debelo plast šote - nastalo je šotno barje. Šota je zadrževala vodo kot ogromna goba. V naravo tega barja so prvi poselgi Rimljani, največje spremembe pa so se začele v 19. stol. z izkopom Gruberjevega kanala in poglobitvami struge Ljubljanice. Z izkopom osuševalnih kanalov so se odprla vrata kmetijstvu. Šotna goba se je izcedila in posušena šota je bila dobrodošla kurjava. Nastajati je začela današnja podoba Barja - travniška kulturna krajina, ki jo oblikujejo ter vzdržujejo poplave in ljudje.

Ptice Ljubljanskega barja

Barje je kljub množici osuševalnih in uničevalnih posegov še vedno naše najpomembnejše gnezdišče travniških ptic. Obsežni močvirni travniki so njegovo največje naravno bogastvo v mednarodnem in državnem merilu. Najlepši in najbolj pestri so tisti tradicionalni, negojeni, ki se kosijo še poleti za seno ali za steljo. Na njih živi skoraj polovica vseh slovenskih **koscev**, v svetovnem merilu ogroženih ptic. Njihovo nenavadno petje - glasen in razkav "krreks-krreks" - je maja in junija slišati cele noči, medtem ko čez dan navadno utihnejo. Ljubka **repaljščica** rada poseda na vrhovih grmičev ali visokih steblik, od koder ima pregled čez travnato obzorje. Na Barju je med najpogostejsimi pticami, drugod po Sloveniji pa je že zelo redka. Akrobatski svatovski leti **pribe** so bili še pred nekaj leti vsakdanji prizor na vsakem večjem travniku. Danes se s to ptico pisanega perja s čopkom na

pribe foto: Tomi Trilar

glavi srečamo le še poredko. Še vedno pa so pogosti poljski škrjanci, ki spomladni neutrudno pojejo kar med letom visoko v zraku. Tudi pedpedikanje prepelice spada k značilni spomladanski zvočni slikam vlažnih travnikov: "pet pedi, pet pedi"- tako so ljudje včasih razumeli njeno petje.

Kjer po travnikih stojijo raztreseni grmi, tam bomo naleteli na rjava penico in na kobiličarja. Slednji se izda z neprekrijenim enoličnim petjem, ki bolj spominja na neopev katere izmed kobilic kot na ptičje petje. Na najbolj mokrotnih predelih in ob nekaterih kanalih se razraščajo majhne zaplate trstičevja. Tu gnezdi nekaj parov rakarjev, bičnjih trstnic in trstnih strnadov.

A kaj bi Barje brez pesmi velikega škurha? Ta trubadur meglenih pomladanskih juter in zadnji mostiščar na Ljubljanskem barju za preživetje potrebuje obsežne močvirne travnike, kakršnih drugod v Sloveniji ni več. Nekaj parov še vedno vztrajno klubuje spremembam v okolju in vsakovrstnim motnjam s strani človeka. Toda kako dolgo bodo še zdrali?

Na severnem delu, tam kjer se najbolj približa Ljubljani, je Barje poraslo z močvirnimi gozdovi in grmišči. Tu je največje gnezdišče sloke v Sloveniji. Ta plašna ptica v večernem mraku preletača gozdne jase ter pri tem visoko piška in tiho kruli. V svetlih močvirnih gozdovih severnega dela Barja gnezdi tudi črna štoklja, sršenar, rečni cvrčalec, mali detel in vijeglavka.

Ob preletu se na Barju radi ustavlajoči togočniki, katerih samci si spomladni že nadevajo pisano svatovsko perje. Na travnikih bomo v tem času lahko opazovali jate prib, prosenk in močvirskih martincev.

Na žicah daljnovidov počivajo rdečenoge postovke.

Nad travniki pa se zibajo spreletavajo močvirski in rjavi lunji v lov na voluharje. Njihov sorodnik, pepelasti lunj, se na Barju zadržuje tudi pozimi. Takrat nas obišče tudi veliki srakoper, ki ga bomo videli sedeti na daljnovidni žici ali na vrhu osamljenega drevesa.

veliki škurh foto: Peter Trontelj

foto: Davorin Tome

Ogroženost in varstvo Ljubljanskega barja

Klub temu, da Barje že dolgo ni več barje v pravem pomenu besede, je ohranilo svoj izstopajoč ekološki pomen. Med najdragocenjšimi in hkrati najbolj krvkimi živiljenjskimi prostori so travniki. Poglejmo, kaj se zgodi, ko človek v želji po večjem donosu travnik osuši in izdatno pognoji. Takorekoč čez noč izginejo značilne rastline, npr. močvirski tulipani, orhideje, veliki poletni zvončki, mečki in munec. Kmalu zatem se spremeni sestava trav, izginejo vodoljubni šaši in modra stožka. Nekoč mehka močvina tla postanejo trda in suha. Pobrežniki s svojimi dolgimi, tankimi kljunii ne pridejo

več do hrane. Eden takih pobrežnikov je kosica, ki je na Barju izumrla sredi devetdesetih let. Zaradi gnojenja trava hitreje raste in kmetje jo kosijo bolj zgodaj kot nekoč. Tako zgodaj, da gnezda in mladiči travniških ptic pogosto končajo pod kosišnicami. Vse več travnikov kmetje spreminjajo v koruzne njive. Na njih nobena ptica ne more več preživeti.

Barjansko naravo požirajo tudi ceste, industrijske cone in nova stanovanjska naselja, od katerih so mnoga zgrajena nezakonito. Dve veliki urbani središči, Ljubljana in Vrhnik, vse svoje smeti še vedno povsem zakonito stresata na Barje. Na travnike se vse bolj množično podajajo izletniki s psi, letalski in raknetni modelarji, balonarji in drugi obiskovalci, ki (pogosto tudi nevede) plašijo ptice iz gnezid in jih s tem onemogočajo uspešno vzrejo mladičev.

Občine, ki si delijo Barje, so leta 1998 sklenile enotno in celostno pristopiti k varstvu barjanske narave. Podali so skupno izjavo o nameravani ustanovitvi Krajevnega parka Ljubljansko barje. Za ogrožene živali in rastline torej še obstaja upanje. Saj se bodo sedaj njihove potrebe enakovredno merile s kapitalskimi in raznovrstnimi osebnimi interesimi.

sloka foto: Slobodan Puzović

Obisk Ljubljanskega barja

1. Gozdni del - Robidnica

foto: Davorin Tome

Izhodišče je naselje Rakova Jelša pri avtocestnem odcepu Lj.-Center. Od tu sledimo makadamski poti proti jugu; pot zavije desno in čez 2,5 km zopet desno proti severu. Še 2,5 km in pot nas pripelje do Dolgega mostu, kjer je končna postaja avtobusa št. 6. Na tem izletu bomo spoznali močvirne gozdove in grmišča severnega dela Barja. V spomladanskem ali zgodnjem poletnem času bomo lahko opazovali in poslušali rečnega cvrčalca in kobiličarja, pisanega kobilarja, rjava srakoperja, močvirsko trstnico, rjava in pisano penico, kanjo in sršenarja in z malo sreče črno štokljo. Ob večernih urah bomo srečali sloko, velikega skovika in kosca. Obenem nas bo pot popeljala skozi močno uničeno območja ob južni ljubljanski obvoznici, kjer bomo spoznali, kako akutni so ekološki problemi Barja.

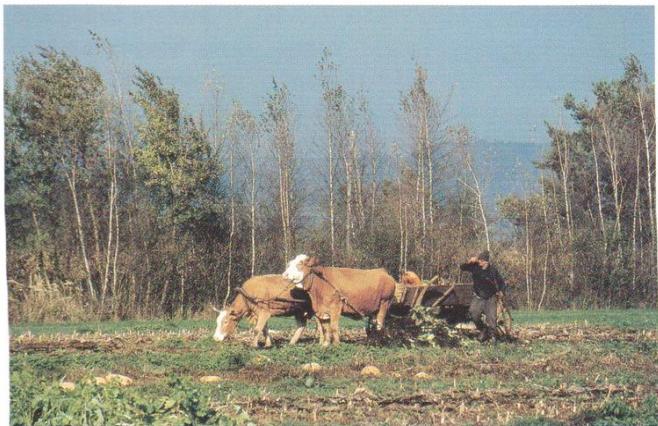

foto: Davorin Tome

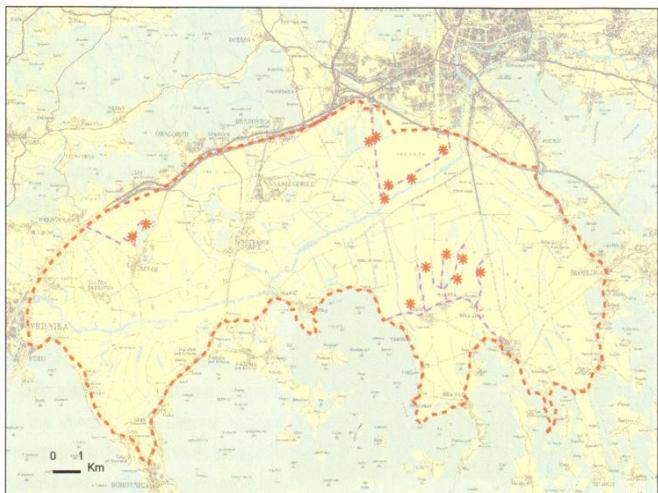
2. Travniško osrje Barja

Primerno izhodišče za sprehode med barjanske travnike so vasi Brest, Matena ali Iška Loka. Od tod se podamo na opazovanje ptic po kakšnem od kolovozov, ki vodijo proti severu. Že po nekaj sto metrih nas bodo obdali travniki in petje stoterih ptic. Čeprav se bomo vrčali po isti poti, nam zagotovo ne bo dolgčas. Tu lahko opazujemo svatovski let **velikega škurha** in poslušamo njegovo pesem. Spremljali nas bodo **poljski škrnjanci** in **repaljiščice**, občasno nas bo preletela **priba**, **kanja** ali celo kateri izmed **lunjev**, po grmovju bodo posedali **repniki** in se skrivale **rjave penice**, iz trave se bo slišalo oglašanje **prepelic**. Srečali bomo golobe **duplarje** in **grivarje**, postovko, **velikega strnada** in **kobilicarja**.

3. Mali plac na Kostanjevici pri Bevkah

Majhno štotno barje je zavarovano in skriva bogastvo redkih in zanimivih rastlin. Vodene ekskurzije v ta predel prieja Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti, Izpostava Vrhnik, Tržaška c. 25, 1360 Vrhnik. (tel.: 061/754-648, 753-648, fax: 061/ 753-648). Izhodišče za obisk sta vasi Drenov Grič ali Bevke.

Peter Trontelj

Cerkniško jezero

Površina območja: 3500 ha

Kriterij: A1

foto: Franci Novak

Cerkniško jezero je največje kraško polje v Sloveniji. Z vidika življenskih prostorov za ptice ima bolj značaj poplavne ravnice kot pa pravega jezera. Poleti in pozno pozimi je pretežno suho, napolni pa se ob jesenskem deževju in spomladanskem taljenju snega. V polnem obsegu ima jezero velikost 26 km². Klima je ostro kontinentalna, padavin pa relativno veliko. Jezero je znamenito po svojem podzemnem vodnem sistemu, ki ga je opisoval že Valvazor v letu 1689. Na površini se kaže v številnih slikovitih kraških pojavih, bruhalnikih, estavelah in ponornih jama. Naselja se nahajajo predvsem na severnem in vzhodnem obrobju. Največje je Cerknica, ki je tudi občinsko središče in ima približno 3000 prebivalcev. Osrednji del Cerkniškega jezera prekriva veliko trstiče. Obsega območja s krajevnimi imeni Trščenke, Levišča, Zadnji kraj in predele ob Strženu. Na severnem, vzhodnem in južnem obrobju jezera se razprostirajo vlažni travniki. Košnja travnikov je razmeroma pozna, ker je pogojena z umikom spomladanskih poplav. Ponekod na više ležečih predelih so obsežnejša grmišča. Na zahodnem robu jezera opazimo značilen oster prehod iz kraškega polja v

kostanjevka foto: Bojan Marčeta

dinarski gozd bukve in jelke. Ta tip gozda se najbolji prepleta z jezerom na njegovih otokih in polotokih: Gorici, Klenem vrhu, Drvošču in Otku. Na severnem in vzhodnem delu jezera, izven poplavne območja, so intenzivno obdelane njive, travniki in vrtovi. Le redkokdo ostane ravnodušen ob krajinskih lepotah jezera, ki so jih neštetokrat upodobili znani slikarji in fotografji. Obiskovalca bo navdušil tudi ptičji svet jezera, saj je v mnogočem enkraten za Slovenijo.

Ptice Cerkniškega jezera

rumena pastirica foto: Dore Fekonja

Življenje in preživetje ptic je ozko povezano z višino poplavne vode. Ob prenizki vodi propadajo gnezda ponirkov in črnih lisk. Stalna voda se obdrži le v požiralnikih na severnem delu jezera, ki so na obrobju zajezeni: Rešetu, Vodonosu in Refju, dolgo časa pa tudi v estavelah Zadnjega kraja in Levišč.

Posebej slednja je ključna za ohranitev zaroda vodnih ptic. Na južnem in vzhodnem delu jezera se obdrži voda dolgo časa tudi v tokovih Obrha, Lipsenjščice in Žerovnišnice. Na Cerkniškem jezeru je bilo opaženih prek 230 vrst ptic, ornitolog pa vsako leto odkrije nekaj novih; 94 vrst si je Cerkniško jezero izbralo za gnezditve.

Cerkniško jezero je z Ljubljanskim barjem drugo največje gnezdišče **kosca** v Sloveniji in naše najpomembnejše gnezdišče vodnih in močvirnih ptic. Tukaj je naše edino gnezdišče **rdečenogega martinca** in **rjavovratega ponirka**. Poleg slednjega gnezditva na jezeru še **čopasti in mali ponirek**. Jezero je eno od dveh gnezdišč **velikega škurha** v Sloveniji. Kakih 15 parov **kozic** gnezdi na barjanskih predelih Dojic, Osredka in Jamskega zaliva. Bržkone je to glavnina slovenske gnezdeče populacije. Vlažni travniki ustrezajo **pribi**, in **rumeni pastirici**, ki je na jezeru zastopana v dveh različnih rasah. Pogosti sta tudi **repaljščica** in **bičja trstnica**. Redni gnezdlci trtišč in

foto: Slavko Polak

bičevja sta **mala** in **grahasta tukalica** ter **trstni strnad**. V gostejših sestojih trstja ob Žerovniščini in Strženu gnezdi **trstni cvrčalec**. Cerkniško jezero so si za prostor gnezditve izbrale tudi race - poleg **mlakarice** in **regle** tudi **kostanjevka** in **raca žličarica**. Na jezeru se prehranjuje **bobnarica**, ki občasno verjetno tudi gnezdi, ter **črna** in **bela štoklja**. Bolj ali manj redno se pojavljajo prav vse slovenske čaplje. Med ujedami velja omeniti orla **beloperca**, orla **kačanja** in **sokola selca**, ki gnezdijo v okoliških gorah in lovijo na jezeru.

Pomembnejši prezimovalci so **liska**, **žvižgavka**, **dolgorepa raca**, **raca žličarica**, **navadni zvonec**, **mali žagar**, **črnovrati ponirek** in **polarni slapnik**, med ujedami pa **pepelasti lunj**. Spomladji je najštevilčnejši prelet **močvirskega martinca**, **togotnika**, **pribi** ter **črne in beloperute čigre**.

kozica foto: Peter Kovač

Ogroženost in varstvo Cerkniškega jezera

Na prvi pogled je Cerkniško jezero dobro ohranjeno. Vendar se je jezero počasi izsuševalo od začetka sedemdesetih do začetka devetdesetih let. Neposredno pred tem obdobjem in med njim je doživel nekatere kritične regulacijske posege. Zaradi njih se je jezero pri višjih vodostajih praznilo počasneje, pri nižjih pa hitreje. V ravne kanale so spremenjeni Žerovniščica, Martinjščica, Lipsenjščica, Strženovi meandri, v letu 1988 pa tudi Cerkniščica v Jamskem zalivu. Zaradi vznemirjanja s strani lovcev, ribičev in vse pogostejših rekreativcev na jezeru počiva dosti manj ptic kot bi sicer lahko.

Cerkniško jezero sedaj ne uživa nobenega zakonskega varstva, čeprav je bilo pred leti začasno zavarovano kot naravni spomenik. Celotno območje bo vključeno v bodoči Regijski park Snežnik.

Obisk Cerkniškega jezera

Odsvetujemo turistični obisk nekaterih najbolj občutljivih območij na jezeru, predvsem Levišč, Osredka in vlažnih travnikov na vzhodnem delu jezera. V najbolj zanimivih obdobjih organizira DOPPS ekskurzije pod vodstvom izkušenih ornitologov, ki zagotavljajo pravilno in strokovno vodstvo tudi v bližini teh območij. Za samostojne izlete pa predlagamo nekaj zanimivih točk na jezeru. Izhodišče naj bo Dolenje Jezero, kjer tudi parkiramo avtomobile.

1. Postajališče na cesti Dolenje Jezero - Gorica

Predvsem v času selitve je tu veliko vrst vodnih ptic. Pozimi si oglejte **zvonce** in **male žagarje**.

2. Rešeto in Retje

Dostop od bifeja pri Dolenjem Jezeru, kjer je tudi parkirišče. Pri nizkem vodostaju se tu zadržujejo vodne ptice - dostikrat je med njimi tudi kakšna redkost.

3. Ornitoloska opazovalnica Narte

Lohek dostop po cesti Otok - Dolenja vas (glej zemljevid). Ob poti vas bodo spremljale številne gozdne vrste ptic, iz ornitološke opazovalnice pa lahko opazujete večji del Jamskega zaliva in v dnevniku preberete o zanimivih opazovanjih drugih ornitologov.

4. Skalna polica pod Klenim vrhom

Dostop je z nekaj plezanja mogoč kar s ceste Gorica - Otok ali pa okoli po gozdu. Opazujete lahko vodne ptice na Strženovih meandrilih in jezerih. Zagotovo boste opazili **čopaste ponirke** in **liske**.

5. Obrh

Na spomladanskem sprehodu od mosta čez Obrh pri Gorenjem Jezeru do kraškega izvira, lahko opazujete travniške vrste ptic, morda pa vas bo presenetil tudi **kosec** s svojim klepanjem.

Primož Kmecl

foto: Valentin Schein

Planinsko polje

Površina: 1600 ha

Kriterij: A1

foto: Slavko Palak

Planinsko polje je najbolj SV v vrsti notranjskih krasnih polj. Glavni vodotok je reka Unica, ki izvira v Planinski jami iz slikovite zatrepne doline. Unica zaradi uravnane dna polja meandira, kar doje polju edinstveno krajinsko podobo. Ob večjih deževjih ponori ne zmrejo požirati vse vode, zato ta prestopi bregove in se razlije po polju. Poplave se pojavljajo večkrat na leto in trajajo nekaj dni do nekaj tednov. Naselja Planina, Laze, Jakovica, nekaj manjših zaselkov in kmetijske površine so odmaknjeni na rob polja oziroma na Jakovski grič, kjer jih poplave ne dosegajo.

Ptice Planinskega polja

repališčica foto: Dare Fekonja

Planinsko polje je pomembno gnezdišče travniških vrst ptic. Tip travnikov je pogojen z lego, obsegom poplav in načinom gospodarjenja. Močvimi in vlažni travniki ležijo na poplavni ravnicu. Tu lahko vsako leto naštejemo 30 pojočih **koscev**, ki so razpšeni po celiem polju. Običajno se zadržujejo po nižjih kotanjah, ki so dovolj mokre, da jih kosno pozno ali pa sploh ne. Ti travniki nudijo ustrezne življenske pogoje tudi **prepelicam**, **repališčicam** in **poljskim škrnjancem**. Do nedavnega je bilo Planinsko polje tudi eno od zadnjih znanih gnezdišč **kozice** v Sloveniji. Razgibani bregovi reke Unice so v naravnem stanju. Ob gornjem toku gnezdijo **sive pastirice**, **povodni kosi** ter **vodomci**, ki lahko še vedno najdejo ustrezne ilovnate bregove, kjer si skopljejo gnezdljive rove. V spodnjem toku se Unica umiri in v velikih meandrilih tvori varna zaklonjena mesta, kjer gnezdijo **mali ponirki**, **mlakarice**, **regle** in **zelenonoge tukalice**.

Številne mejice in žive meje med travniki nudijo gnezdišča **rumenim** in **velikim strnadom**, **rjavim srakoperjem** ter **rjavi, vrtni** in **pisani penici**. Prisotni sta še **pivka** in **vijeglavka**. Občasno se na Planinskem polju zadržuje tudi orel **belorepec**.

Planinsko polje leži na t.i. Postojnskih vratih, zato je odlično počivališče za seleče se ptice. Tu se ustavlajo **bela** in **črna štoklja**, **bobnarica**, **siva**, **velika** in **mala bela čaplja** ter številne **race** in **pobrežniki**, ki v poplavljениh plitvinoah najdejo obilico hrane.

Ogroženost in varstvo Planinskega polja

V preteklosti načrtovani posegi za akumulacijo in energetsko izrabo reke Unice so k sreči dokončno zavrnjeni. Celotno območje Planinskega polja je v zasebni lasti, zato je osnovna in tradicionalna raba območja kmetijstvo. Slabo donosne poplavne travnike kmetije običajno kosijo enkrat letno in sicer poleti. Za povečevanje donosnosti travnikov poskušajo nekateri lastniki zemljišča izsuševati in gnijuti. Gornji tok reke Unice je ena najbolj priljubljenih ribolovnih voda pri nas. Preštevilni ribiči lahko ogrožajo gnezdeče водne ptice. Za varstvo narave in ptic je problematičen tudi prevelik razmah raznih športnih in rekreativnih aktivnosti, množičen obisk z motorimi vozili ter hoja in spuščanje psov po travnikih.

JZ del polja je krajinski park. V mejah nastajajočega Regijskega parka Snežnik je vključeno celotno območje Planinskega polja s predvidenim strožjim naravovarstvenim režimom.

Obisk Planinskega polja

Naselja, kjer je mogoč dostop in parkiranje avtomobilov, so zaradi poplav razporejena na obrobju polja. Čež samo Planinsko polje vodita dve cesti. Ostale poti po polju za vožnjo z avtom niso primerne, pač pa so odlične sprejalne poti med obsežnejšimi vlažnimi in močvirnimi travniki, ki v poletnih mesecih žarijo v obliku travniških cvetov. Tu lahko kar s poti poslušamo **kosce**, **prepelice** in druge travniške ptice. Če hočemo srečati **povodnega kosa**, **sive pastirice** in **vodomca**, nam bo to najhitrejše uspelo pri izviru pred Planinsko jamo, pri Malnih in pri graščini Haasberg. Izven označenih poti ne bomo hodili, razen v zimskem času. Preveč bi vznemirili ptice in kmetom pohodili travo.

Slavko Polak

foto: Slavko Polak

Ribniška dolina

Površina: 3980 ha

Kriterij: A1, B2, B3

foto: Mirko Perušek

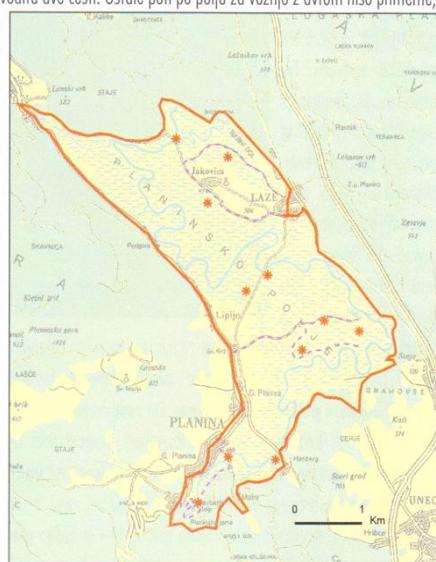
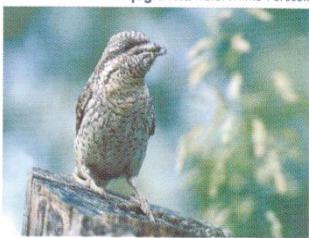
Ribniška dolina je značilna kraška dolina, kjer so kratke reke ponikalnice Bistrica, Ribnica, Obrh in več manjših potokov nanesle material in izravnale njeno dno. Dolino obdaja ribniška Mala gora na vzhodu in Velika gora na zahodu. Poroščajo ju bukovi, jelovo-bukovi in hrastovo-gabrovi gozdovi. Urvano dno doline je namenjeno pretežno kmetijski rabi. Značilna je velika zemljišča razdrobljenost. Približno ena tretjina travnikov je mokrotnih. V zadnjem desetletju so začeli domačini kmetovanje opuščati. V osmedestetih letih so bile za območje značilne intenzivne hidromelioracije in hidroregulacije. V ta namen je bil leta 1985 pri Prigorici ob sotočju Ribnice in potoka Sajevca zgrajen vodni zadrževalnik.

Ptice Ribniške doline

Ornitološko je najbolj zanimivo Dolenjevaško polje. V predelu Jelše je podtalnica visoka, zaradi česar so travniki močviri. V preteklosti je Dolenjevaško polje jeseni in spomladni redno poplavljalo, po izgradnji zadrževalnika pa se to zgodi zelo redko in za krajši čas. Močvirne travnike se kosi pozno, kar ustrezata gnezdečim **koscem**, **prepelicam**, **repaljščicam** in **poljskim škrjancem**.

Ob poziralnikih in običajno suhih strugah ter kotanjah so pasovi grmišč. Le te s pridom izkorisčajo številni **prosniki**, **rjni srakoperji**, **vijeglavke** ter **veliki in rumeni strnadi**. Ob vodotokih so pasovi trstja, sašja, posameznih vrb in črnih jelš. Na opuščenih, zaraščajočih se travnikih gnezdejo rumene pastirice. Pred sotočjem Ribnice in Sajevca, imenovanim Brezje, je največje trstisce v dolini. Tu najdemo **trstne strnade**, **rakarje**, **močvirske in bičje trstnice** ter **mokože**. Pogosta se tukaj zadržujejo **škrjančar**, **sršenar**, občasno pa tudi razne vrste **lunjev**, **belorepc**, **planinski orel** in **sokol selec**. **Močvirska uharica**, **lesna sova** in **kozača** si ponoči delijo lovna območja. Območje je posebej zanimivo v času preleta, ko se tu ustavijo številni preletniki in zimski gostje. Takrat, ko je zadrževalnik pri Prigorici napolnjen, srečamo **rečne galebe**, **kormorane**, **sive čaplje**, razne **race** in **pobrežnike**. Opazovati je moč tudi **ribjega orla**.

vijeglavka foto: Mirko Perušek

Ogroženost in varstvo Ribniške doline

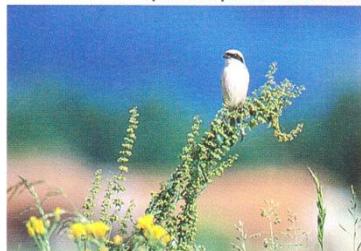
V preteklosti izvedene hidroregulacije potokov in zgrajeni vodni zadrževalnik Prigorica so bistveno posegli vitem življenja ptic in drugih živali. Ob visokih pozno pomladanskih vodah propadajo gnezda **lisk** in **malih ponirkov**. Opuščanje košnje travnikov vodi v postopno zaraščanje. Zaraščanje je najhitrejše na pobočjih gora, kjer so bili nekoč lazi, in ob vodotokih, kjer so mokrotini travniki. Po drugi strani pa ponekod preti osuševanje močvirnih travnikov in pospeševanje kmetijstva. Bivališča tu gnezdečih **koscev** so zato močno ogrožena. Za ohranitev teh travnikov so nujni naravovarstveni ukrepi.

Reka Ribnica je bila v predlogu za zavarovanje, vendar območje danes nima nobenega varstvenega statusa. Preživetje redkih in ogroženih ptic je povsem odvisno od tukajšnjega naključnega razvoja podeželja in kmetijstva.

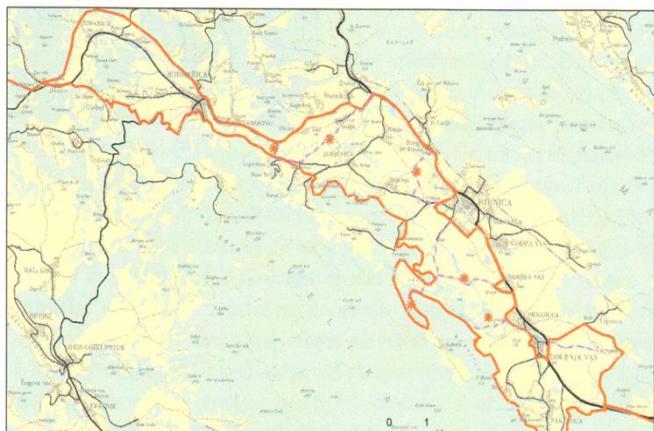
Obisk Ribniške doline

Od druge polovice maja pa tja do začetka meseca julija lahko ponoči na Dolenjevaškem polju poslušamo **kosce** kar z glavne ceste Ljubljana - Kočevje. Za dnevne obiske tega polja priporočamo staro makadamsko pot v osrednjem delu do kapelice sv. Marijete, kjer so tudi požiralniki visokih voda. Pri kapelici lahko parkiramo avtomobile in pot po poljskih poteh nadaljujemo peš ali s kolesom. Na opazovanje ptic Ribniške doline se lahko pripeljemo tudi z avtobusom. Avtobusne postaje Brezje, Ribnica, Nemška vas, Prigorica in Dolenja vas na relaciji Ljubljana - Kočevje, so na samem robu območja, od koder je kakih petnajst minut hoje do območji, zanimivih za opazovanje ptic.

rjavci srakoper foto: Mirko Perušek

Mirko Perušek

Porečje Nanoščice

Površina: 1425 ha

Kriterij: A1

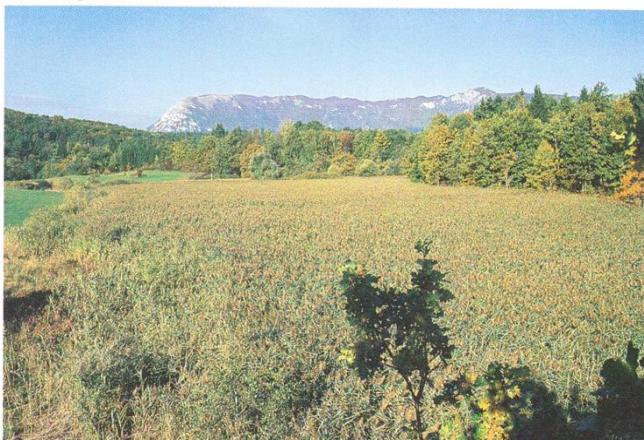

foto: Slavko Polak

Reka Nanoščica je dobila ime po markantnem narivu gore Nanos zahodno od Postojne. Reki Nanoščici in Pivki, ki se pred Postojno zljeti, sta na stiku z apnencem izdolbli slavno Postojnsko jamo. Nanoščica teče pretežno po flisu in ima zato stalno vodo. Izvira v več povirnih krakih kot so Globoščak, Žabovec in Podnanoščica izpod Nanosa, Črni potok iz Postojnske strani ter potok Karantan, ki izvira na JZ robu Pivške kotlinе. Za Nanoščico je značilen meandrirajoč tok z obsežnimi trstiči, poplavnimi travnikami in logi. Od nekoč mogočnih gozdov hrasta doba so danes ostale le zaplate. Svet ob Nanoščici je v veliki meri spremenjen v kmetijske površine. Na gričevnatih vzpetinah so obsežni pašniki, tam pa so tudi naselja. Zaradi močvirnosti je ob sami reki kmetijska raba otežena, zato so te ustanovili močvirni travniki, trstiča in bičevja. Prav zaradi njih ima to območje mednaroden pomen.

Ptice porečja Nanoščice

Oritološki pomen porečja Nanoščice smo odkrili šele pred nedavnim, ko smo iskali kosce. Obsežni močvirni travniki z zaplatami visokega šašja dajejo zatočišče 30 pojočim **koscem**. Na istih vlažnih travnikih so pogoste **prepelice**, **repaljštice** in **rjave penice**. Travniki so gosto prepleteni z živimi mejami, od koder spomladi pojejo številni **rumeni** in **veliki strnadi**, **slavci**, **vrtnje penice** in **črnoglavke**. Ob rečnem bregu ponekod srečamo ostanke poplavnih mešanih in listnatih gozdov. Tu žive številni dupljarji - od **velikega** in **malega detla** do **pivke** in **zelene žolne** - ter precej pogoste **vijeglavke**. Ponoči tod lahko slišimo **malo uharico** in **lesno sovo**. Reka Nanoščica ima še vedno razmeroma naravno strugo. V ilovnatih bregovih najdemo gnezdinje rove **vodomca**. **Sive pastirice** pa so sploh pogoste. Kjer se utreseno rečno korito sprosti,

sprična trstnica foto: Bojan Marčeta

srečamo sestoje trstičja. Tu pojejo **rakarji**, **močvirke trstnice** in pogosti **mokoži**. Najobsežnejše je trstičje ob potoku Karantan, ki je eno večjih v Sloveniji.

Spremljanje selitve z obročkanjem je pokazalo izjemen pomen območja. V jesenskem in pomladanskem času se tod ustavlja na stotine **trstnic**, **penic**, **strnadow**, **cip**, **pastiric**, **lastovk**, **tukalic** in drugih selivk. Ohranjena močvirja ob Nanoščici so pomembna selitvena postaja na poti iz osrednje Slovenije proti morju. Na ptice pevke prezì sokol **škrjančar**, ki tod gnezdi zelo pozno, celo v avgustu, takrat ko je selečih drobnih ptic največ. Iz Nanosa pa občasno priletitna po plen tudi **sokol selec** in **velika uharica**.

foto: Slavko Polak

Ogroženost in varstvo porečja Nanoščice

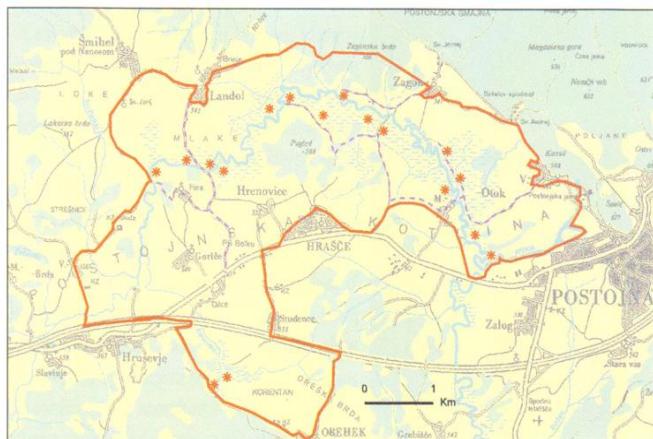
Poplavljen svet ob Nanoščici se je ponekod ohranil v razmeroma prvotnih oblik. Na vzpetinah in bolj odcednih tleh prevladujejo intenzivni pašniki. Močvirja ob Nanoščici so ukleščena med obsežne kmetijske površine in avtocesto.

Deli območja so sedaj v inventarju naravne dediščine. Celotno območje severno od avtoceste pa je prav na pobudo ornitologov vključeno v bodoči Regijski park Snežnik. Pod njegovim okriljem bo nedvomno poskobljeno za ohranjanje koščevih bivališč.

Obisk porečja Nanoščice

Obisk močvirnega sveta ob reki Nanoščici lahko združimo z obiskom Postojnske jame. Avto pustimo kar na parkirišču pred jamo in se odpravimo peš do vasi Veliki Otok. Od tod pa po kolovoznih poteh do meandrov reke Pivke in od sotočja dalje ob Nanoščici. Po neoznačeni poti bomo prišli do vasi Mali Otok. Ob nizki vodi Nanoščice je mogoče reko prebresti in pot nadaljevati po desni strani. Prav tam je največ **koscev**. Za izhodišče si lahko izberemo katero od drugih obrobnih vasi, na primer Zagon, Landol, Fara, Hruševje ali Hrašće. Poleti močvirni travniki kar tekmujejo, kateri bo bolj moder od sibirskih perunik, rdeč od mečkov in kukavičnic ali pa rumen in bel od zlatic in ivanžčic.

Slavko Polak

18

Dolina Reke

Površina: 1700 ha

Kriterij: A1

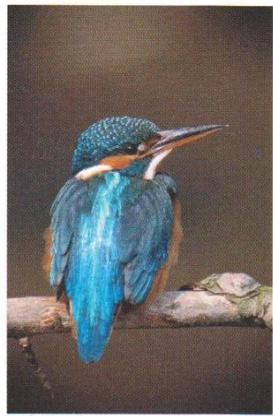
foto: Boštjan Surina

Porečje reke Reke leži na nepropustnih flišnotih plasteh, na katere na SV strani v markantni stopnji meji apnenčast snežniški masiv. V srednjem delu doline je Ilirska Bistrica, največje naselje ter sedež občine. Dolini daje glavno obeležje Reka, tipična kraška reka in najdaljša ponikalnica v Sloveniji. Izdolbla je enega najbolj zanimivih naravnih pojavov - Škočanske jame, ki so vpisane v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine. Za Reko je značilno izredno nihanje vodnega pretoka. Praviloma poplavljiva vsako leto.

Ptice doline Reke

V dolini Reke je bilo do sedaj opaženih 147 vrst ptic, od tega je 85 potrjenih in 19 domnevnih gnezdlilk. Mednarodno ornitološko pomembnost dolini daje gnezdenje številnih **koscev**. Odločilne za kosce so večje površine vlažnih in močvirnih travnikov, mozaično prepletene z zaraščajočimi se zemljišči. Lastniki, zasebni kmetje, jih kosijo zelo neenotno, tako da se vedno najde kakšen nepokošen travnik, kamor se ptice lahko umaknejo. Na istih travnikih gnezdijo tudi **prepelice**, **repaljščice** in **veliki strnadi**, ki poleg **rjavih srakoperjev** in **poljskih škrjančev** dosegajo tod zelo veliko gnezditveno gostoto. Travniki v dolini, ki jih prekinjajo grmišča, žive meje ter skupine vrb, ustrezajo **slavcem**, **rjavim penicam**, **kratkoperutim vrtnikom** in **smrdokavri**. Potrjeno je gnezdenje **črnočelega srakoperja**, prisotne pa so tudi **postovka**, **sokol selec** in **škrjančar**. Pri nočnih raziskavah smo v primernih okoljih odkrili **podhujke**, **grahaste tukalice** ter **mokoža**. Petje **velikega skovika** je moč slišati po celotni dolini, kar velja tudi za **čuka** in **pegasto sovo**.

V starih visokostebelnih senožetnih sadovnjakih gnezdijo **vijeglavka**, **pivka** in **zelena žolna** ter

vodomec foto: Dietmar Nill

19

mali in veliki detel. Ob obrežjih Reke si prostor za gnezdo izberejo **siva in bela pastirica**, **povodni kos** in **mali martinec**, na redkih in majhnih prodiščih pa **mali deževnik**. V sveže erodiranih obrežjih Reke gnezdi **vodomec**. V letih 1996 in 1997 je tu gnezdzil celo **čebelar**. V sestojih trstičja in goščavja, ki prerašča mrtvice, srečamo pojoče **močvirške trstnice** ter **rakarje**, tu pa se zadržujeta tudi **čapljička** in **kvakač**.

Ogroženost in varstvo doline Reke

Intenzivnejsko kmetijsko izrabu površin do neke mere onemogočajo vsakoletne poplave, zlasti v neposredni bližini Reke. Tako poplavni del območja se večinoma le kosi, mestoma pa se košenice zaraščajo zaradi opustitve košnje in poše.

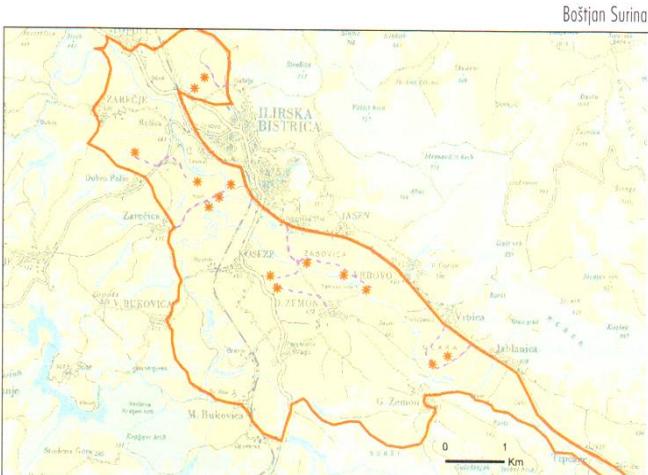
Hud problem je onesnaževanje Reke. Še leta 1987 je bila polovica celotnega toka Reke uvrščena v III.-IV. kakovostni razred (IV pomeni najvišjo možno onesnaženost). Danes se stanje nekoliko popravlja. Divjo naravo Reke že dolgo časa skušajo krotiti z raznimi posegi v njeno strugo. Na ta način so bila uničena manjša prodišča, ki jih ob Reki ni ravno veliko, in naravnih rečnih bregov, gnezdišča vodomca in čebeljarja.

Celotna dolina je vplivno območje Regijskega parka Škocjanske jame, žal pa ni vključena v nastajajoči Regijski park Snežnik.

Obisk doline reke

Z železniške postaje v Ilirske Bistrici je potrebnih le nekaj minut hoje do travnikov, kjer v toplih večernih urah že lahko prisluhnemo **slavcem** in **koscem**. Večino ptic, ki jim ustrezajo bolj vlažni živiljenjski prostori, je najlažje srečati v dolini med vasjo Zarečica in reko Reko. Izhodišče za sprehod do Reke je lahko kar vas Zarečica. Ptice trstičji in obrežji bomo z največ uspeha iskali med Kosezami, Dolnjim in Gornjim Zemonom ter po celotni dolini do Trpčan.

foto: Boštjan Surina

Triglavski narodni park

Površina: 84800 ha

Kriterij: A3, B2, B3

foto: Tomaž Jančar

Triglavski narodni park (TNP) je zaenkrat naš edini narodni park. Obsega večji del slovenskih Julijskih Alp. Jедro parka sestavljajo visokogorski grebeni skupaj z visokimi vrhovi in globokimi ledeniškimi dolinami. Poleg jedra spadajo v park še gozdni planoti Pokljuka in Mežakla. Kraljestvo Zlatoroga je bilo deležno tega najvišjega možnega varstva zaradi izjemne slikovitosti pogorja, ki je natrpano z brezstevilimi naravnimi znamenitostmi. V parku je vključeno Bohinjsko jezero, ki je s ca 300 ha površine največje slovensko stalno jezero. Tu najdemo tudi več manjših visokogorskih ledeniških jezer. V parku izvira reki Soča in Savinja. Hidroška meja med njima zarisuje razvodnico med Jadranskim in Črnim morjem, ki je hkrati meja med Gorenjsko in Primorskimi. Razvodnica deli park na dva, v mnogočem zelo različna dela. Severni, gorenjski del je osonejši in hladnejši, bolj gozdnat, doline so manj globoke. Južni, primorski del je prisojen, poln toplih in strmih travnatih pobočij, doline so globije in prepadejše, gozda je manj.

Ptice Triglavskega narodnega parka

Triglavski narodni park uvrščamo med mednarodno pomembna območja zaradi vrst ptic, katerih razširjenost je omejena na samo en biom in so zaradi tega ronljive. Od vrst, značilnih za visokogorsko alpski biom, gnezdijo v TNP **planinska pevka**, **skalni plezalček**, **planinski vrabec** in **planinska kavka**. Vse štiri vrste imajo v TNP več kot polovico svoje slovenske populacije. **Planinska pevka**, **planinska kavka** in **planinski vrabec** gnezdijo nad drevesno mejo, večinoma višje od 1800 m nad morjem. Vse tri ljubijo odprtih svet prepadnih sten in sončnih visokogorskih trat. Za razliko od prejšnjih je **skalni plezalček** vezan izključno na skalnate stene in ga ne moti, če so na nižjih

belka foto: Tomaž Mihelič

nadmorskih višinah (1000 - 2000 m) in obdane z gozdom. V mogočnih ostenjih pa najdemo še druge vrste. **Planinski hudournik** in **mestna lastovka** sta kolonijijski vrsti, ki gnezdit predvsem v stenah na primorski strani parka. Povsod

razširjena, čeprav nikjer številčna je **skalna lastovka**. Od ujet gnezdišča v triglavskih pečevjih postovke, sokoli selci in planinski orli.

Gorska slemena nad drevesno mejo so domovanje **belke**. Posebej zanimiva so prostrana travnata pobočja primorskih gora. Poslušanje pojočih **kotorn** ob pozno pomladanskem sončnem zahodu na južnem pobočju Krne je nepozabno doživetje. Značilne vrste teh travnikov so še **slegur**, **kosec**, **repaljščica** in **prepelica**.

Ko rečemo Triglavski narodni park, si navadno predstavljamo bele vršace in prepadne stene, vendar ti predstavljajo manjši del površine parka. Tri petine parka so prekrite z gozdom. Zato so najpogosteje prav gozdne vrste: **taščica**, **črnoglavka**, **vrbji kovaček**, **menišček** in **ščinkavec**. Dobra četrtina površine gozda odpade na združbo alpskega rušja, ki uspeva nad zgornjo gozdnino mejo. Zaradi neprehodnosti in gospodarske nezanimivosti je rušje eden najbolj prvobitnih in nedotaknjениh delov slovenske narave. Tu so svoj življenjski prostor našli **mlinarček**, **siva pevka**, **komatar** in **rušivec**. Grmičasti gozd črnega gabra in malega jesena v zahodnem delu parka je domovanje **hribiske listnice**. Ob gorskih potokih najdemo **povodne kose** in **sive pastirice**, ob Soči in Savi pa ponekod tudi **male martince** in **vrtne penice**.

foto: Tomaž Jančar

planinska kavka foto: Tomaž Mihelič

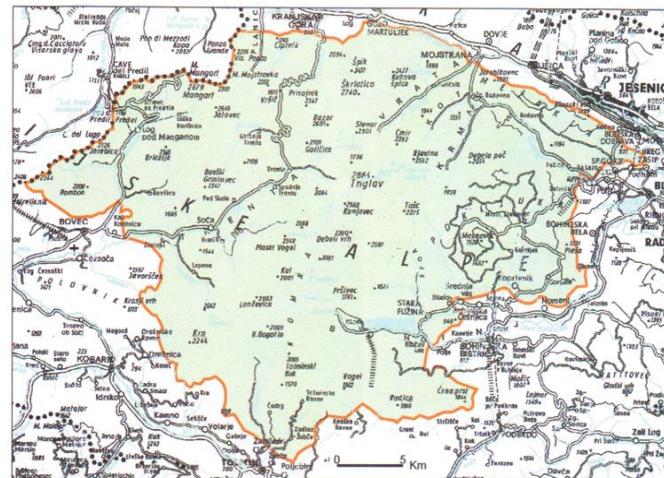
rušivec foto: Tomaž Mihelič

Zgodovina parka je dolga. Do prve pobude za ustanovitev naravovarstvenega parka je prišlo že daljnega leta 1908. Prvič je bil del triglavskega pogorja zavarovan leta 1924 v povsem zasebni režiji. Odsek za varstvo prirode pri Muzejskem društvu in Slovensko planinsko društvo sta zakupila območje Doline Triglavskih jezer za dobo 20 let. "Mali" Triglavski narodni park je bil razglašen leta 1961. Močno povečani park v današnjem obsegu imamo od leta 1981.

Obisk Triglavskega narodnega parka

Kamorkoli se bomo v TNP odpravili, bomo lahko opazovali mnoga različna vrst ptic. Za značilne visokogorske vrste, se bo treba povzpeti nad gozdnino mejo. V TNP se nam ponuja nešteto lepih izletov, zato tu nobenega ne omenjamamo posebej. Številne gorniške ture so podrobno opisane v mnogih gorniških vodnikih. Dobi pa se tudi mnogo odličnih gorniških zemljevidov z vrisanimi markiranimi planinskimi potmi. Za opazovanje ptic v TNP so najprimernejše zgodnje juntranje ure v juniju, v visokogorju pa tudi v juliju. Modro bomo ravnali, če se bomo izognili najbolj obljubljenim potem okrog Triglava in drugih gornikom priljubljenih vrhov.

Tomaž Jančar

Ogroženost in varstvo Triglavskega narodnega parka

Dobra petina površine je namenjena planinski paši in razmeroma ekstenzivnemu kmetijstvu. Opuščanje tradicionalne rabe bo v prihodnje negativno vplivalo na mnoge vrste. Triglavski gozdovi so intenzivno izkoriščani za pridelavo lesa. Zaradi sečnje je bistveno znižan delež mrtvih dreves in trohnečega lesa v gozdu, kar ima negativen vpliv na populacije mnogih gozdnih vrst, posebej pa na **malega muharja** in **trijprstega detla**. Lov v parku vsaj za ptice ne predstavlja več problema, saj so vse nekdaj lovne vrste - **planinski orel**, **divji petelin** in **rušivec** - zdaj zaščiteni.

Kočevsko - Kolpa

Površina: 99000 ha

Kriterij: B2, B3

Visoke gore dinarskega kraša, ki na območju Kočevske potekajo v smeri JV-SZ, so Velika gora, Stojna, Kočevska Mala gora, Rog, Poljanska gora in Goteniška gora z največjim vrhom Goteniškim Snežnikom (1289 m). Ker so pretežno iz vodotopnih apnencev, je tod najti obilo kraških pojavov, kot so jame, brezna in vrtace. Južno mejo območja predstavlja slikovita Kolpska dolina, v katero se kočevske gore prevesijo v prepadnih skalnih stenah. Na površju razen reke Kolpe ni večih vodotokov.

Gozdnatost je nad 95 odstotna. Na območju prevladujejo pretežno mešani gozdovi jelke in bukve, v katerih je še nekaj ostankov nekdaj mogočnih pragozrov. Bukovi gozdovi rastejo predvsem na pobočjih gora. V kočevski in kočevskoreški dolini so večji nasadi smreke. Poseljenost je izjemno skromna. Posebnost so veliko območja gozda v nastajanju na zapuščenih kmetijskih zemljiščih.

Ptice Kočevsko - Kolpskega območja

Najstevilčnejše so gozdne ptice, npr. ščinkavec, taščica, kratkoprsti in dolgorpriški plezalček. V iglastih gozdovih

foto: Mirko Perušek

črna žolna foto: Mirko Perušek

srečamo rumenoglavega in rdečeglavega kraljiča, meniščka in čopasto sinico, medtem ko v višjih mešanih gozdovih prebivajo gorske sinice. Povsod najdemo našo največjo žolno - črno žolno. Ponekad v višjih legah živita redka triprsti in belohrbti detel, medtem ko malega detla srečamo v nižjih predelih in ob vodah. Tudi vijeglavke lahko poslušamo spomladi ob gozdnih obronkih in v starih sadovnjakih ob naseljih. Gozdove naseljujeta tudi ogroženi gozdniki kuri divji petelin in gozdnji jereb. V vlažnih ostankih pragozrov in v starih jelovo-bukovih gozdovih gnezdit belovrati in mali muhar, ki sta prava posebnost. Od sov je najpogosteša kozača, v naseljih in ostenjih pa lesna sova. Mali skovik

kozača foto: Mirko Perušek

in koognogi čuk sta prebivalca gorskih gozdov, medtem ko lahko v toplejši dolini Kolpe ponosči še vedno slišimo petje velikega skovika. Na območju gnezdijo tri vrste orlov: planinski orel ter pri nas izjemno redka belorepec in mali orel. Nad ostenji lahko opazujemo tudi sokola selca in postovko. V bolj vlažnih gozdovih so pogosti sršenarji. Tu najdejo obilo hrane - os, sršenov in čmrljev.

V jesenskem času priletijo v kočevske gozdove jate pinož, ki se hranijo z bukovim žiram. V letih, ko smreke dobro obrodijo, tukajšnji gozdovi dožive prave invazije krivokljunov.

Ogroženost in varstvo Kočevsko - Kolpskega območja

Leta 1892 je v načrtu za veleposetniške gozdove upravitelj Leopold Hufnagel vpeljal prebiralni način gospodarjenja. Ukinil je golosečje, ki so bile in so še značilne za vso srednjo Evropo. V omenjenem načrtu je k nekaterim majšim območjem pripisal "Naj ostane pragozd". Tako so se ohranili širje pragozdni ostanki. V novejšem času so iz gospodarjenja izločili nad 40 gozdnih rezervatov s skupno površino 1200 hektarov. Tu je razvoj gozda prepuščen naravi. Ti in drugi gozdniki rezervati so zavarovani z občinskimi odlokami. V večjem delu gozdov pa se intenzivno gospodari. Sečnje se izvajajo tudi v gnezditvenem obdobju. Seka se tudi stara drevesa z dupli ter večino odmrlih dreves. Prav ta so za ptice najimenitnejša. Motnje v gozdu povzročajo tudi motorizirani turisti, gobarji in drugi nobiralcji gozdnih plodov.

Zamisli o kočevskem naravnem parku segajo v začetek devetdesetih let. Dolina Kolpe je bila leta 1998 zavarovana kot krajinski park. Skoraj celotno območje je v predlogu zavarovanja kot Regijski park Kočevje - Kolpa.

Obisk Kočevsko - Kolpskega območja

Za obisk območja se ponujajo tri atraktivne poti:

1. Iz Sodražice (izhodišče) do Loškega polja, Drage in Travne gore, kjer se bomo spoznali z gozdnimi vrstami ptic.

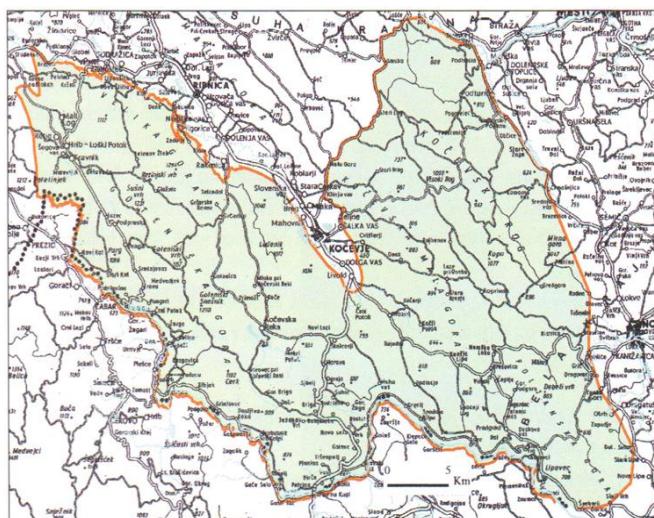
2. Iz Ribnice (izhodišče) čez Gotenico in Kočevsko Reko. Iz Gotenice se lahko odpravimo na daljši planinski pohod na najvišji vrh Gotenški Snežnik. Iz Kočevske Reke pot pelje do naselja Borovec, od tam pa je le pol ure hojo do sedla Krempa, od koder se nam ponuja čudovit razgled na Gorsk Kotar in zgornjo Kolpsko dolino. Iz Borovca lahko nadaljujemo pot naprej čez Brigo do glavne ceste in po njej do doline Kolpe, kjer se bomo srečali z vodnimi in obvodnimi vrstami ptic.

3. Obisk Kočevskega Roga bo zanimiv, če se bomo podali iz Kočevja čez Šalko vas in Željne po roški cesti do Žage Rog. Od tu se lahko sprehodimo na vrh Roga, kjer je razgledni stolp. Iz vzhodne smeri pa lahko na vrh Roga pridemo iz Podturna skozi Podstenice do Žage Rog. Pod vodstvom gozdarjev iz Zavoda za gozdove Slovenije, (Območna enota Kočevje, tel: 061/850-400), si je moč ogledati in doživeti pragozdne ostanke Pečka in Rajhenavski gozd. Sami po pragozdrovih ne bomo hodili. Rezervirani so za naravo!

foto: Mirko Perušek

Mirko Perušek

Sečoveljske soline

Površina: 850 ha

Kriterij: A4, B1

foto: Bojan Marčeta

Sečoveljske soline so največje soline na slovenski obali. Ležijo na skrajnem JZ države, tik ob meji s Hrvaško. Na kraju, kjer so sedaj soline, je nekoč ležala obširna delta, ki jo je s svojimi nanosi izoblikovala reka Dragonja. Ni sicer znano, kdaj so Sečoveljske soline nastale, vendar se v statutih mesta Piran omenjajo že v drugi polovici 13. stoletja. V 15. stoletju so zaslovele kot največje soline na vzhodni strani Jadranškega morja.

Glavna sladkovodna žila Sečoveljskih solin je reka Dragonja, ki skupaj s številnimi kanali oblikuje sladkovodni labirint Sečoveljskih solin. Le manjši del solin, imenovan Lera, je še namenjen komercialnemu pridelovanju soli, kljub temu pa večina solinskih bazenov služi kot rezervoar vode za pridelavo soli na tem majhnem območju. Večji, neaktivni del solin se imenuje Fontanigge.

Ptice Sečoveljskih solin

Sečoveljske soline so svojstveno preoblikovano živiljenjsko okolje. Njihov ptičji svet je za Slovenijo izjemen. **Polojnik** in **mala čigra** redno gnezdi le na Sečoveljskih solinah. **Rumenonogi galeb**, **beločeli deževnik**, **navadna čigra**, **svilnica** in **bršinka** pa imajo tu eno svojih redkih, povečini najpomembnejših gnezdišč pri nas. Slanost solinskih tal omogoča ravno pravšnjo zaraščenost tal za gnezditve, kritje in zaščito pred plenilci. Taka mesta v solinah prerašča značilna halofitna ali slanoljubna vegetacija, ki je pri nas omejena na redka obmorska slanišča. Sečoveljske soline so največje in najpomembnejše tako slanišče pri nas.

Svilnica in **bršinka** sta sredozemski vrsti ptic, vezani na bolj vlažne predele v JZ

polojnik foto: Bojan Marčeta

Sloveniji. Obe vrsti živita ob bolj ali manj zaraščenih bregovih voda, kakrišnih je v solinah še precej.

Obširni solinski bazeni s slano in polslano (somorno, brakično) vodo in obilico hrane so pravi magnet za seleče se vodne ptice.

V času spomladanske

in jesenske selitve se tu ustavljajo velike jate različnih vrst **pobrežnikov, čapelj in rac**.

Med pobrežniki so najštevilnejši **rdečenogi, močvirski, zelenonogi in mali martinci, spremenljivi in mali prodniki ter kozice, togotniki in veliki škurhi**. Spomladi soline obiščejo jate rac **regelj, žličaric, mlakaric, kreheljev in dolgorepih rac**. Številne **male bele** in **sive čaplike** se na solinah zadružujejo celo leto, skupine velikih **belih čapelj** pa srečamo predvsem pozimi.

Pozimi so najštevilnejši prišleki z severa **liske, mlakarice in žvižgavke**. Na morju pred solinami je pozimi vselej polno ptičev potapljalcev. **Polarni slapniki, čopasti in črnovrati ponirki, veliki kormorani ter srednji žagarji** lovijo morske nevretenčarje in ribe v plitvem morju.

Velike jate golebov se v solinah pojavljajo predvsem v poletnih in zgodnjjeseskih mesecih. Najštevilnejši so že omenjeni **rumenonogi galebi**, ki v solinah tudi gnezdi. Pozno poleti se jih pridružijo gostje s Črnega morja - **črnoglavci galebi**, celo leto pa lahko opazujemo pogoste **rečne galebe**.

foto: Borut Rubinič

Ogroženost in varstvo Sečoveljskih solin

Sečoveljske soline so leta 1990 zavarovali z odlokom o krajinskem parku. Dve leti kasneje so bile kot edino območje v Sloveniji uvrščene na prestižni mednarodni seznam mokriš pod okriljem Ramsarske konvencije, katere osnovni namen je meddržavno varstvo selečih se vodnih ptic. Velika grožnja krhkemu solinskemu ekosistemu je povečana število obiskovalcev, ki nadzorovano vdijajo

beločeli deževnik foto: Bojan Marčeta

v živiljensko okolje mnogih občutljivih rastlin in živali, ne da bi se tega sploh zavedali. Gnezdelna uspešnost (število odraslih mladičev) se bistveno zniža že po nekajkratnem prihodu obiskovalcev v bližino gnezdišč ali gnezdelne kolonije. Psi, spuščeni z vrvice, pa imajo za gnezdeče ptice lahko usodne posledice. Podobno velja za jate ptic na preletu in prezimovanju, ki zaradi stalnega vznemirjanja izgubljujo živiljenjska pomembne zaloge energije. Te probleme še stopnjuje ponesrečeno izbrana lokacija Muzeja solinarstva prav v centru solin.

Obisk Sečoveljskih solin

Sečoveljske soline so dostopne z dveh strani.

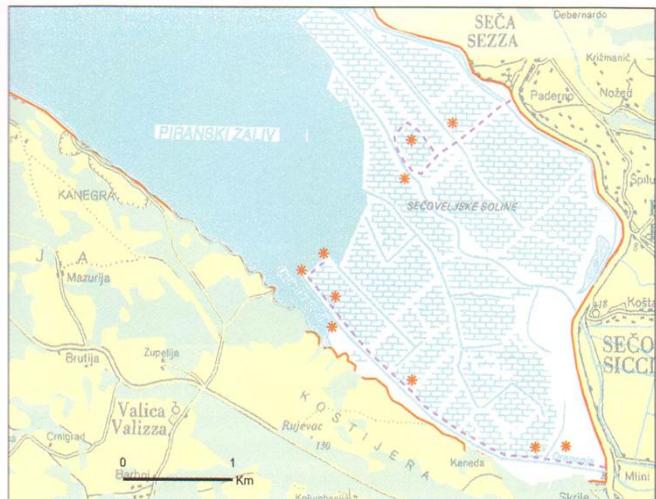
Prva pot, na začetku asfaltirana cesta, vodi iz naselja Seča skozi delujoči del solin, imenovan Lera. Most čez strugo Drnice, nas pelje do opuščenega dela

foto: Slavko Polak

solin, imenovanega Fontanigge. Druga pot se začne na mejnem prehodu Sečovlje in nas vodi po široki makadamski cesti do izliva reke Dragonje na skrajnem JZ delu solin, v bližini katerega stoji tudi Muzej solinarstva. Vozilo ustimo na začetku solin in se po poti odpravimo peš. Zaradi velike preglednosti območja lahko s točk, označenih na karti, vidimo celotne soline. Obenem pa se tako izognemo prevelikemu poseganju v solinski ekosistem in pticam ter drugim živalim in rastlinam omogočimo nemoteno bivanje. V pripravah je novo zavarovanje Sečoveljskih solin na državni ravni s strožjim varstvenim režimom ter organizirano strokovno vodstvo obiskovalcev.

Borut Rubinič

Reka Drava

Površina: 8300 ha

Kriteriji: A4, B1, B2, B3

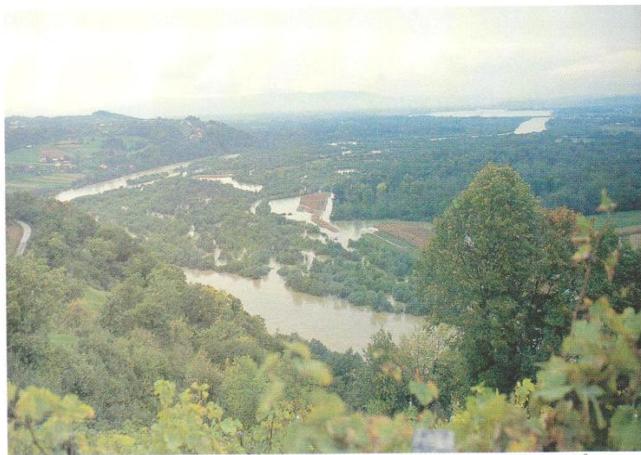

foto: Borut Štumberger

Pri Mariboru reko Drava zapusti ozke alpske doline in v ravninskem subpanonskem območju oblikuje značilno območje prelaganja s številnimi otoki in stranski rokavi. Status IBA območja ima 89 km dolg odsek med Selnico ob Dravi in Središčem ob Dravi, kjer reka v mejnem območju s Hrvško zapusti Slovenijo. Stransko mejo območja oblikuje rob gričevij Haloz in Slovenskih Gorov ter aluvialna terasa, ki jasno omejuje največji obseg poplav. V samem poplavnem prostoru Drave še dandanes skoraj ni naselij. Vsa so postavljena na rob terase, kjer so varna pred poplavami. Izjemo predstavlja del mest Ptuj in Maribor. Še danes pa so, človekovim posegom navkljub, poplave Drave nekaj povsem običajnega. Maribor, Ptuj in Ormož so še vedno vodna mesta z nadvse zanimivo rečno kulturo in zgodovino ob naši največji reki.

Ptice reke Drave

Drava je najpomembnejše prezimovališče in preletna postaja vodnih ptic v naši državi. Tu se zadržuje do 40.000 vodnih ptic. Do 20.000 jih je moč videti celo na eni sami lokaliteti - Ptujskem jezeru, do 10.000 pa na Ormoškem jezeru. Evropsko pomembne so velike populacije **malih ponirkov**, **kormoranov**, **velikih belih čapelj**, **mlakaric**, **sivk**, **čopastih črnic**, **zvoncev** in **velikih žagarjev**. Ptice se prehranjujejo na nezajeznjenih odsekih reke ter na okoliških njivah in travnikih; akumulacije imajo pretežno vlogo počivališča. Na edinem večjem slovenskem prenočišču gosi, na Ormoškem jezeru, se zbere do 5000 družabnih **nijivskih**, **beločelih** in **sivih gosij**. Vsako jutro se

sive gosi foto: Slavko Polak

podajo na do 70 kilometrov oddaljeno pašo, zvečer pa se na jezeru ponovno zberejo na skupinskem prenočevanju. Območje v času spomladanske seltve preleti med 20.000 in 50.000 **prib**, jeseni pa podobno število **rečnih galebov**. Največja dnevna števila **črnih čiger** v mesecu maju dosegajo neverjetnih 10.000 osebkov.

Gnezditke plitvih, bogato zaraslih stojenih voda in močvirij ob Dravi so **mali ponirek**, raca **sivka**, **kreheljc**, **reglja** in nova slovenska gnezdiška - **konopnica**. **Čopasta črnica** pogosto gnezdi tudi na studenčnicah in umetnih jezerih. Med novejšimi redkimi gnezdlci sta **veliki žagar**, ki je vezan na počasi tekoče odseke s strmimi obalami, in **polojnik**, ki gnezdi v Ormoških lagunah. Dravska prodišča naseljujeta **mali martinec** in **mali deževnik**. Edina slovenska gnezdišča **rečnih galebov** so na Ptujskem jezeru in pri Ormožu. V kolonijah družno z galebi gnezdijo tudi **navadne čigre**. Dravske loke so domovanje redkega **sirijskega** in **srednjega detla**. **Breguljka** gnezdi ob Dravi samo še v zanjo posebej pripravljenih umetnih peščenih stenah; naravna gnezdišča so zaradi pretiranih urovnatih propadla. Kot žalosten rezultat popolne energetske izrabre reke so z Drave izginili **kvakač**, **mala čhra** in **prlivka**.

kvakač foto: Borut Rubinič

belorepec foto: Dietmar Nill

Ogroženost in varstvo reke Drave

Dobro polovico območja zavzemajo poljedelske površine v poplavnem prostoru. Te so pretežno v zasebni lasti. Ekstenzivna raba travnišč in košenih poplavnih gozdov se opušča. Lov ima lokalno velik vpliv. Na Ormoškem jezeru, ki je razdeljeno med Slovenijo in Hrvško, je zlasti problematičen lov vodnih ptic. Ob nizkih temperaturah in snegu je poguben lov v starci strugi Drave, ker zaledene akumulacije vodnim pticam ne nudijo zatočišča. Športni ribiči izrabljajo že vsak koček reke. Posebno motič je ribolov iz čolnov. Pozimi nemalokrat en sam ribič preplasi 10.000 vodnih ptic. Vodni športi, kopanje, letenje z ultra lahkim letali in zmaji ter druge sprostitevne dejavnosti nekontrolirano pritisajo na naravo. Tudi urbanizacija in promet, ki z obilico novih cestnih povezav silita na nepozidane poplavne površine, predstavlja resno grožnjo reki.

foto: Borut Štumberger

Območje je vzorčen primer ponavljanja načrtovalskih nasprotij, zgrešenih odločitev in med seboj nasprotjujočih si posegov. Še danes nimamo celostnega načrta rabe, upravljanja in razvoja. Številne vrste ptic brez pomoči ornitologov tod ne bi mogle preživeti. Za gnezdišča **navadne čigre** in **rečnega galeba** skrbimo že 20 let.

Obstoječa in načrtovana zavarovana območja v obliki krajinskih parkov, naravnih rezervatov in spomenikov že sedaj zavzemajo velike dele Drave. Trenutno je zavarovanih 2.745 ha, za zavarovanje pa je predvidenih še nadaljnjih 2.432 ha; s skupno 5.177 ha bi tako zavarovali celoten tok reke z recentnimi poplavnimi površinami. S tem bi ustvarili osnova za uresničitev zamisli o varstvu območja v obliki biosfernega rezervata, ki naj bi povezoval štiri narode in države vzdolž Drave in Mure.

Obisk reke Drave

Z načnem svojega obiska odločate, ali bomo čez Dravo in njena poplavna območja gradili še več cest. Odločite se za javni prevoz! Najugodnejše možnosti nudi železnica. Priporočamo obisk treh klasičnih lokalitet z vlakom: Maribor ter Ptuj in Ormož v okolico.

Maribor je priporočljivo obiskati v hladni polovici leta (november - marec). Nudi zaokroženo paletto vodnih ptic, ki jih lahko opazujete iz neposredne bližine. Možnost takšnega opazovanja v Sloveniji ni pogosta. Ptujsko jezero je zanimivo celo leto. Pozimi lahko opazujemo več sto in celo tisočglave jate **galebov** in **rac**. Spomladi in poleti nas pozdravi z otočka v zgornjem delu jezera kolonija **navadnih čiger** in **galebov**, **čopaste črnice** z

foto: Borut Štumberger

mladiči, **pobrežniki** ob nasipu in **rumene pastirice**. Šturmovci nas bodo navdušili zlasti spomladi. Nudijo različne vrste **detlov**, **rečne cvrčalce**, **pisano penico**, **pivko**, **sřenarja**, **kobilarja** in številne divje orhideje. Na vsak način ostanite na kolovozih! Z jezu v Markovih se odpre pogled na dogajanje v stari Dravi s **sivimi čapljam** in mnogimi drugimi redkimi vrstami ptic. Počasen obhod jezera brez opazovalnih postankov traja 2 ura.

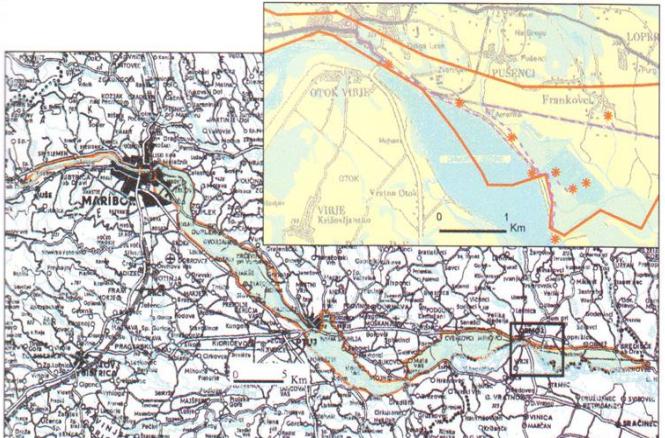
Tudi Ormož je primeren za opazovanje kadarkoli v letu. Na Ormoškem jezeru nas bodo pozimi pozdravile tisočglave jate vodnih ptic, spomladi in poleti pa vse vrste **čiger**. Tu je moč opazovati tudi orla **belorepca**. Pozimi se zgodaj zjutraj ne sprehajte po nasipu jezera, ampak v ornitološki opazovalnici ob svitu počakate na dvig jat gosi.

Pri Središču ob Dravi lahko spomladi in poleti nad Dravo opazujemo **breguljike**, ob železniški progi pa nas bo navdušil drobnozemljški poljski mozaik s **čopastimi** in **poljskimi škrnjanci**. Hoja ob kolovozih vzdolž železnice je tu nekaj posebnega: nemara boste naleteli na hrčka, ki ga ni moč najti nikjer drugje v Sloveniji. Spremljalo vas bo oglašanje **rjavih penic** in **prosnikov**, pozimi pa bo na žičah posedal **veliki strakoper**. Razdaljo med Ormožem in Središčem ob Dravi je možno počasi prehoditi v 4-5 urah, stopiti na vlak in se, medtem ko ponovno opazujete ptice, prijetno pripeljati domov.

Borut Štumberger

foto: Borut Štumberger

Reka Mura

Površina: 14060 ha

Kriterija: B2, B3

foto: Boris Kočevar

Reka Mura je edina večja slovenska nižinska reka, ki znotraj visokovodnih nasipov redno poplavlja. Njen tok skozi Slovenijo meri okrog 80 kilometrov. Muro obdajajo bujni poplavni listnatni gozdovi, imenovani loke, ki jih prepredajo živi vodni rokavi in mrtvice. Za svet ob Muri in njenih pritokih je značilna visoka podtalnica, posebno na predelu Dolinskega. Zato na polanski depresiji uspeva najlepši in največji gozd črne jelše v Evropi - Črni log. Vlažni travniki med Dolno Bistrico, obema Polanama in Črnim logom pa območje povezujejo v celoto.

Ptice ob reki Muri

Ob Muri naletimo na pestre vodne in obvodne živiljenjske prostore, gozdove, vlažne travnike in polja. Na tem območju je doslej odkritih 200 vrst ptic, od tega je 110 gnezdkil.

foto: Franc Bračko

čebelar foto: Hrvoje Orašanić

Loke Mure, Črni log in Murska Šuma so ornitološko nadvse zanimivi. V listnatem gozdu gnezdi skrivenostna **črna štoklja** in kanji podoben **sršenar**. Dupla, ki jih isteče **črna žolna**, rad zasede golob **duplar**. Že marca svatujejo **pivka** ter **veliki, srednji in mali detel**. Dupla žoln in detlov zasedajo številne **sinice, brglez, oba plezalčka in belovratni muhar**. Posebej pogost je **rečni cvrčalec**. Gnezdlci loke so še **slavec, kobiličar, rumeni vrtnik in škrlatec**. Kolonije sivih **čapelj** so v Podgradu, Motj, Hotizi in ob Ledavi v Murski Šumi.

bela štoklja foto: Franc Bračko

Ogroženost in varstvo reke Mure

Gozdovi ob Muri se izkorisčajo ekstenzivno. Poplavni gozd neposredno ob Muri ima marsikje pragozdni značaj, saj ga vaščani sekajo le občasno za svoje potrebe. Travniki se zaradi vlažnosti kosijo dokaj kasno, kar ima izjemen naravovarstven pomen. Na sosednjih poljih se

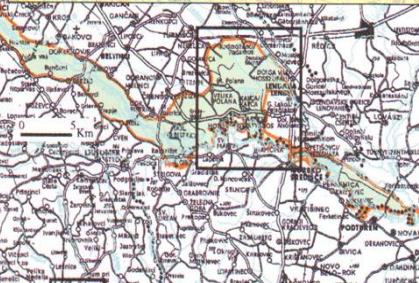
uvejlevljava intenzivna obdelava in skrb vzbujajoča raba pesticidov. Reko Muro so v preteklosti skoraj v celoti regulirali. Velik negativen poseg bo tudi gradnja avtoceste, ki bo presekala mursko loko.

Trenutno območje Mure nima nobenega varstvenega statusa, razen manjših botaničnih in gozdnih rezervatov, zavarovanih na lokalni ravni. Leta 1985 je ZVNKD Maribor podal predlog za razglasitev murske loke za krajinski park. Sedem let kasneje je DOPPS predlagal vpis Mure na seznam mokriš Ramsarske konvencije. Šele 1999 je naša država sprejela zgodovinsko odločitev, da se odpove načrtovani gradnji verige hidroelektrarn na Muri, območje pa v prihodnje trajno zavaruje.

Obisk reke Mure

Do Mure lahko pridemo iz smeri Maribora preko Radgone ali iz Ormoža in Ljutomera preko Veržej ali Razkrižja. Dobre izhodiščne točke so tudi turistično znane terme: Radenci, Banovci in Lendava. Skratka območje je veliko in raztegnjeno, posejano z vasmi ter povezano s številnimi cestami. Na poti proti Lendavi zavijmo v Hotizi še v Veliko in Malo Polano - evropski vasi štorkelj, ki se ponašata z devedimi gnezdi. Tu pa se že znajdemo sredi slikovitih vlažnih travnikov, po katerih vodijo kolovozne poti, primerne za sprehode ali kolesarjenje in seveda opazovanje ptic. Iz Male Polane ali Mostja na drugi strani lahko obiščemo Črni log in njegove pernate prebivalce. Za obisk murskih lok je na voljo obilo lokalnih cest. Če se povzpnemo na krono nasipa, lahko pogledamo, kaj se dogaja ob Muri.

Franc Bračko

rumeni strnad foto: Franc Bračko

Goričko

Površina: 45500 ha

Kriteriji: B2, B3

foto: Peter Legiša

Goričko, ki leži na skrajnem SV delu Slovenije, omejuje državna meja z Avstrijo in Madžarsko ter geografska meja med značilno gričevnatim pokrajinom goric in pomursko ravnino na jugu. Višina široko zaokroženih vrhov pada od zahoda proti vzhodu. V širokih dolinah Ledave, Male in Velike Krke so še ohranjeni maloštevilni močvirni travniki. Po podnebnih razmerah spada Goričko med najbolj suhe in tople kraje v notranjosti Slovenije. Območje je dokaj gusto poseljeno. Zaradi oddaljenosti od upravnih središč pa je Goričko ohranilo značilno tradicionalno kulturno krajino, ki ima še vedno tiste naravne, etnične in kulturne elemente, zaradi katerih je vredna varovanja.

Ptice Goričkega

Po vrhovih in pobočjih položno vzpenjajočih se prisotnih hribov so pasovi visokodebelnih sadovnjakov, kjer se med drevesi še kosi trava. Med razdrobljenimi njivami so pasovi mejic, med močvirnimi in suhimi travnikami pa nemalokrat vodi makadamska cesta. V takšni kulturni krajini še

foto: Damjan Denac

divja grlica foto: Hrvoje Oršanić

najdemo ekološko specializirane vrste ptic, katerih gnezditveno bivališče se v Sloveniji vidno krči in so posebno občutljive na človekove vplive. Mednje spadata na Goričkem pogosta **smrdokavra** in **veliki skovik**. Obe vrsti gnezdi v duplih starih sadnih dreves in se hrani z velikimi žuželkami. Skovik medločni "kjub" je iz notranjosti Slovenije skoraj že izginil, tukaj pa nam še vedno polepša noč. V raziskavi leta 1997 je bilo odkritih več kot 200 gnezdečih parov, kar predstavlja tretjino slovenske populacije. Značilne vrste za goričke visokodebelne sadovnjake so še **zeleni žolnici**, **pivka** in **vijeglavka**. Zaradi razdrobljenosti posesti in tradicionalnega kmetovanja je nastalo veliko živilih mej v gozdnih robu. Tu gnezdijo **prosniki**, **rumeni strnadi** in **rjava srakoperja**, ki jih štejemo med najpogosteje vrste na Goričkem. Na suhih pobočjih in vrhovih, kjer prevladujejo travniki ali njive z nižjimi kulturami, nas preseneti **hribski škrjanec**, ki je še posebno pogost v Čepincih, na Špic Bregu in Bočkorecin Bregu. V peskokopu za Ledavskim jezerom smo leta 1996 zadnjici opazovali gnezdenje **čebelarja**. Danes je pred to steno črno odlagališče odpadkov, ki je verjetno pripomoglo, da čebelarja tukaj ni več. Močvirni travniki za Ledavskim jezerom so redno prehranjevališče **bele štoklje**. Leta 1999 je na celiem Goričkem gnezdzilo 20 parov štokrelj. V obraščenem robu Ledavskega jezera gnezdijo **čapljička**, **bičja trstnica** in vse tri vrste naših cvrčalcev: **rečni** in **trstni cvrčalec** ter **kobilčičar**. Več kot polovico Goričkega pokrivajo obširni mešani gozdovi, kjer so doma golob **duplar**, **divja grlica**, **lesna sova** in **srsenar**.

Ogroženost in varstvo Goričkega

Opisano kulturno krajino so ustvarili ljudje. Danes je to mesto obstanka mnogih redkih in ogroženih živalskih ter rastlinskih vrst. Prvi razlog ogroženosti je opuščanje tradicionalnega gospodarjenja, ki zajema uporabo "starih sort" kulturnih rastlin. Visokodebelni sadovnjaki s sortami, po katerih je regija še v tem stoletju slovela širom Evrope, propadajo. Prenehanje obrezovanja glavatih vrb vodi v njihov propad. S tem izginjajo bivališča celih živalskih združb. Drugi, prvemu nasproten razlog ogrožanja, je pospeševanje intenzivnega kmetijstva. Na Goričkem že vse pogosteje srečujemo intenzivne plantažne sadovnjake in velika monokulturna koruzna polja, rezultat komasacij. V takšnih sadovnjakih in koruznih poljih ogrožene ptice ne morejo preživeti. Izsuševalna dela, kljub prepovedi, še vedno grozijo območju predlaganega krajinskega parka. Dogaja se, da pri obnavljanju cerkva odprtine v zvonikih zaprejo in s tem **pegastim sovam** onemogočijo dostop v gnezdo. Po zamreženju lin na cerkvah in Hodošu, Fokovih, Kobilju in Dobrovniku pegaste sove tam ni bilo več. Nalog domačinov na Goričkem je, da ob podprtji države razvijejo regijo z bogato ponudbo naravnih

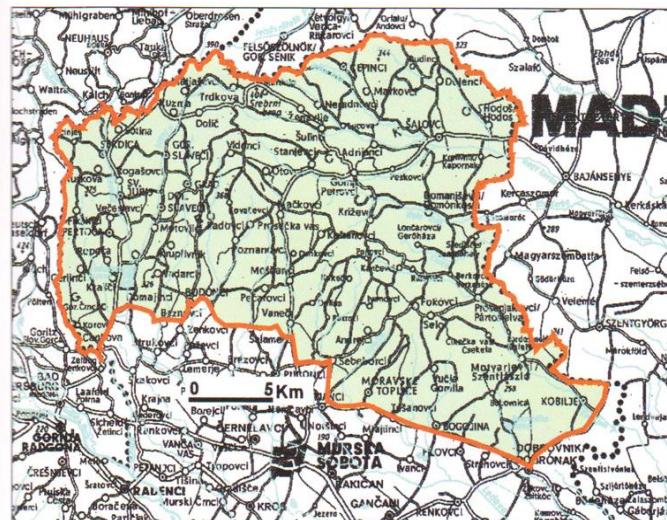
in kulturnih vrednot žive tradicionalne kulturne krajine, kar je danes predmet povraševanja. Sem sodi ohranitev vsega, kar so "razvita" območja že davno izgubila, tudi makadamske ceste. Za Goričko se načrtuje ustanovitev krajinskega parka.

Obisk Goričkega

Na Goričko vodita dve glavni cesti. Prva preko zahodnega dela skozi Cankovo, druga v osrednji del čez Mačkovce. Prva nas pri vasi Krašči pripelje do Ledavskega jezera, v okolici katerega se v poletnih dneh že sliši prve **velike skovike**. Zanimive močvirne travnike za Ledavskim jezerom si bomo ogledali na sprehodu po kolovazu. Lucova ali Markovci sta izhodišč za ogled goritega gozda in značilne kulturne krajine. Tu lahko srečamo **smrdokavro** in **hribskega škrjanca**. Podobni, morda še zanimivejši, so sprehodi v okolici Dolencev in Budincev. Tudi če slučajno zайдemo, se bomo počutili domače, saj vedno prijazni in velikodusni domačini v vsakem trenutku radi pomagajo.

foto: Damjan Denegri

Damjan Denac

Kras

Površina: 58000 ha

Kriterij: B2, B3

foto: Slavko Polak

Ko ime Kras zapišemo z veliko, imamo v mislih skrajni severozahodni del Dinarskega gorstva. V rabi je še nekaj drugih imen, npr. Tržaškomenski Kras, Kraška planota, ali matični Kras. V IBA Kras so vključeni še Podgorski Kras s Kraškim robom, Matarsko podolje in masiv Vremščice. Večinoma je svet tu polozen ali gričevnat in se le na Vremščici in Slavniku povzne čez 1000 m nadmorske višine. Na nekaj mestih apnenčasto planoto presekajo prepadne skalne stene. Največji sistem sten je črninski Kraški rob, ki se začne s slikovito Socerbsko ter impresivno Osapsko steno na severu in konča na jugu z razpotegnjeno steno Velikega Badina. Najbolj znamenite so stene jamskih udornic Škocjanskih jam, ki so tako edinstvene, da so si zasluzile vpis na Unescov seznam svetovne dediščine. Na Krasu je še mnogo drugih udornic in slikovitih jamskih vhodov, ki so poleg drugih kraških pojavov ponesli ime te slovenske pokrajine v svet.

Ptice na Krasu

Predstavljene ptice in živiljenjski prostori prikazujejo Kras, kakšnega poznamo še nekaj desetletij in kot ga verjetno čez nekaj desetletij že ne bo več. Za Slovenijo in srednjo Evropo pomeni Kras tisti košček ozemlja, kjer mediteranske goličave prodro najdlje na sever.

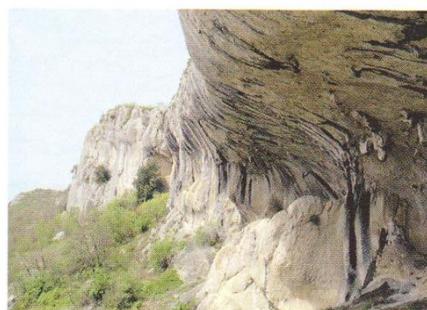

foto: Tomaž Mihelič

Na kraških goličavah, ki jih najdemo, denimo, med Podgorjem in Socerbom, bomo naleteli na ptičje združbe, kakšnih drugod po Sloveniji ni. Kar pet vrst **strnadov** bomo srečali tu. Le na najbolj golih, kamnitih ali peščenih predelih še gnezdi **rjava cipa**. To je naša najbolj "puščavska" ptica in obenem tudi ena naših najbolj ogroženih. Na Krasu ji preti izguba živiljenjskega prostora zaradi zaraščanja in pozidave golih

površin. Visoko v zraku nad kraško gmajno rad jadra orel **kačar**, ki opreza za svojim najljubšim plenom - kačami.

Zaraščajoča se kraška gmajna, travniki z grmovjem in gozdni obronki so domovanje **vijeglavke** in pisane **smrdokavre**. V podobnem okolju je slišati melodično petje **hribskega škrjanca**, ki poje tudi

sredi noči. Skoraj povsod se v majskih in junijskih nočeh oglašajo **podhukje** z monotonom, zvonkim brnenjem. Najbolj pogosta sova na Krasu je **veliki skovik**, ki ima tu največjo slovensko populacijo. Njegov otožni, enozložni klic "tjuuk" lahko slišimo tudi v naseljih.

Kjer so sestoji ruja, robidovja, reseljike, brina in drugega grmičevja najgosteši, tam je domovanje penic. Kras je pomembno gnezdišče **pisane penice**, ki se rada naseli v soseščino **rjavega srakoperja**. Mediteranski vrsti **taščična** in **žametna penica** živita le na najbolj toplih predelih Kraškega roba. Bolj razširjen po kraških grmiščih je **kratkoperuti vrtnik**. To je mojhien, zelenkastorumen ptiček, ki pri svojem petju mojstrsko oponaša glasove drugih ptic.

Nekatere posebno zanimive ptice so se prilagodile živiljenju v prepadnih skalnih stenah. Dviji **skalni golobi**, predniki domačih in mestnih, še živijo v nekaj kolonijah na Kraškem robu, v Škocjanskih jamah in nekaterih kraških breznih. V jesenskem in zimskem času priletijo na kraške stene pisani **skalni plezalčki**, ki kot veliki, škrlatni metulji poletljivo ob stenah. V spomladanskem in poletnem času nas bodo s svojo velikostjo in drznim letom presenečali **planinski hudourniki**, ki so mnogo večji in svetlejši od svojih bolj znanih mestnih sorodnikov, **črnih hudournikov**. Z nekaj srečo bomo lahko na stenah Kraškega roba opazovali eksotično temnomodro ptico, veliko kot kos. To je **puščavec**, ena naših najredkejših in najkrivnostnejših ptic. Nekoč nedostopne stene sta izbrali za svoje gnezdišče **postovka** in **velika uharica**. Danes jima razmah športnega plezanja marsikje onemogoča gnezdenje.

Ogroženost in varstvo Krasa

Kras je verjetno ena tistih slovenskih pokrajin, ki so največkrat zamenjale svoj obraz. Nekdaj obsežne gozdove listavcev je človek posekal in požgal. S pašo jih je spremenil v kamnito polpuščavo, kakršno največkrat povezujemo s pojmom kras. Šele pred dobrimi sto leti so začeli Kras intenzivno pogozdovati s črnim borom. S prenehanjem paše se travniki in pašniki zaraščajo tudi sami. S tem pokrajina izgublja svoj nekdanji značaj in kraška burja svojo moč. Načti za varstvo Krasa bi morali nujno vsebovati tudi spodbujanje sonaravne rabe, kajti le paša in košnja lahko ohranita živiljenjske prostore ogroženih rastlin in živali. Za ohranjanje biotske pestrosti občasni manjši požari ne pomenijo katastrofe, pač pa dobrodošlo pomoč!

Pobude za varstvo Krasa v obliki velikega regijskega

poljski škrjanec foto: Slavko Polak

smrdokava foto: Dara Fekonja

ali krajinskega parka so bile izrečene že večkrat. Prvi zamenki tega parka se morebiti skrivajo v že ustanovljenem Regijskem parku Škočjanske jame. Kraški ekosistem je že utrpel veliko škodo zaradi avtoceste, ki vrezana vanj. To je razlog več, da se odločno zoperstavimo uničujočim načrtom, kot so tisti za izgradnjo avtomobilskega dirlkališča.

Obisk Krasa

Obiskovalec bo zanimive ptice srečal domala na vsakem koraku. Skoraj vse zgoraj omenjene vrste in še marsikatero drugo pa se da opazovati v okolici Škočjanskih jam. Zanimivosti je tu za najmanj dva celodnevna izleta.

Kot izhodišče lahko izberemo železniško postajo v Divači,

foto: Peter Trontelj

od koder se odpravimo proti vasi Dolnje Ležeče. Od tu se ponuja obhod po Ležeškem Gabrku. Če smo dovolj zgodnj, se bomo ognili nadležnemu ropotu Športnega letališča. Na Gabrku bomo lahko opazovali **smrdokavre, hrbiske in poljske škrjance, velike strnade**, z malo sreče tudi **rjavu cipo**, preletel nas bo orel **kačar**, sokol **škrjancar** ali pa vsaj **kanja**, v grmovju na obrobu bodo pele **pisane penice** in **kratkoperuti vrtnik**. Pot iz Dolnjih Ležeč lahko nadaljujemo mimo dveh kraških udornic proti Škočjanskim jamam. Ob tej poti nas bodo spremljali **skalni** in **plotni strnadi**.

Za konec nas kot poslastica čaka še čudovit razgled nad Veliko dolino, kjer bomo lahko občudovali drzne letne **planinskih hudournikov**, **skalnih golobov** in **krokarjev**. Če se bomo vračali v večernem mraku, nas bo spremjalno brnenje **podhujk**. Izlet lahko združimo tudi z obiskom Škočjanskih jam.

Za obisk bližnje Vremščice in njenih cvetočih kraških travnikov se kot izhodišče ponuja železniška postaja v Gornjem Ležem. Na pobočjih Vremščice lahko ob manjših borovih sestojih opazujemo redkega **vrtneg strnada**, vrh pa nos bo nagradil z razgledom po celiem Krasu.

Peter Trontelj

Krakovski gozd

Površina: 5000 ha

Kriterij: B3

foto: Hrvoje Oršanić

Krakovski gozd se s širokim travniškim obrobjem razprostira na poplavni ravnicu v spodnjem toku reke Krke. Enkratnost naravnih razmer, ki ohranjojo to ozko narave sredi intenzivno obdelane kmetijske krajine, izvira iz njegove zgradbe in nastanka. Gre za tektonsko udorino, kjer v spodnjih plasteh prevladuje prodni zasip, v zgornjih pa ilovice različne sestave. K vodnatosti gozda prispevajo površinska voda, ki zastaja na slabo prepustnih glinenih tleh, visoka podtalnica in pogoste poplave. V jedru območja se je ohranil največji sklenjeni ostanek nižinskega poplavnega gozda v Sloveniji, ki meri okoli 2400 ha. V njem prevladujejo značilni sestoji hrasta doba in belega gabra, v okrilju gozda pa je tudi močvirje Trstenik. Razčlenjeni gozdni rob prehaja v vlažne in poplavne travnike, ki se razširijo predvsem ob Krki in na severnem obrobju Šentjernejskega polja.

Ptice Krakovskega gozda

Med poznavalci ptic je Krakovski gozd znan predvsem kot domovanje izjemnih gnezidelcev, kot sta **črna štoklja** in orel **mali klinkač**, pa tudi po močnih populacijah **srednjih detlov** in **belovratih muharjev**. Ornito-loške raziskave so do danes potrdile prisotnost 112 vrst ptic z okoli 100 gnezdlci.

Osnadni del Krakovskega gozda z ohranjenimi združbami doba in belega gabra

foto: Slavko Polak

črna štoklja foto: Hrvoje Oršanic

ter 40,5 ha velikim gozdnim rezervatom predstavlja jedro bogatega ekosistema. Rezervat z značajem sekundarnega pragozda je s 36 gnezdlci ornitološko najpestrejši del Krakovega. Njegovi najbolj značilni prebivalci so **mali, srednji in veliki detel, pivka, zelena in črna žolna**. V starih hrastih so številna dupla z gnezdi **škorcev, belovratki muharjev, kratkoprstih in dolgoročnih plezačkov**. V večjih duplih si najdetra zatočišče **lesna sova in kozaca**. V osrednjem delu so varno skrita tudi gnezda **črne štoklje** in orla **malega klinkača**, ki ju lahko najpogosteje opazujemo na gozdnem obrobju. Na močvirnih travnikih z grmovjem ob Račni, Martinku in ob reki Krki lahko poslušamo **kosce, repaljščice in prosnike**, v trštišu pri Čučiji Mlaki pa na enem mestu vse tri cvrčalce: **trstnega in rečnega cvrčalca ter kobiličarja**. V pasovih trsiža žive še **močvirski in biće trstnice ter rakači**. Ob visokih vodah so depresije zalite z vodo. Šentjernejsko polje s pestrim mozaikom travnikov, njiv in redkega grmičevja je gnezdišče **poljskih škrjancev, velikih strnadov, prib, prepelin in jerebic**. Na poljinj se radi hranijo golobi **grivarji, duplarji, sive čaplje** in razne vrste ujed. Med preletom se tu ustavljajo številne **rdečenoge postovke** in celo **južne postovke** ter posamezni **pepelasti lunji**. Velika vrstna pestrost je značilna tudi za reko Krko in nekatere pritoke, podobno pa velja tudi za vasi na obrobju. Tu lahko še vidimo gnezda **bele štoklje**. V senožetnih sadovnjakih gnezdijo **smrdokavre, vijeglavke in črnoceli srakoperji**, ob večerih pa se še oglašajo **veliki skoviki in čuki**. Prav posebne gnezdlilne možnosti ponuja peskokop kremenčevega peska Ravno, kjer v visokih stenah gnezdijo pisani **čebelarji**.

Ogroženost in varstvo Krakovskega gozda

Večina zemljišč je v zasebni lasti, naravne razmere pa ne omogočajo intenzivnejšega gozdarstva niti kmetijske robe. Velik del poplavnih travnikov na gozdnem obrobju se zarašča, intenzivno kmetijstvo pa se uveljavlja na melioriranih zemljiščih ob Radulji in na Šentjernejskem polju. Celotno območje ogrožajo posegi, ki bi lahko poslabšali obstoječe hidrološke razmere. Zaradi močvirnosti je človek odločeno posegel v obroblje Krakovskega gozda še le v zadnjih desetletjih, ko je bil ob podprtih državnih kmetijskih politike izveden niz hidromeliioracij ob Radulji, Čolnišku, Račni, Senuši in na Šentjernejskem polju. Spremenjene hidrološke razmere so občutno skrčile nekdajni obseg poplavnih in vlažnih travnikov, zmanjšale ekološko in krajinsko pestrost potokov s pribrežnimi zemljišči ter posredno spremenile tudi hidrološki režim potokov v Krakovskem gozdu ter višino podtalnice, ki sta

ključna gradnica naravnih razmer območja.

Za Krakovski gozd z obrobjem je predlagano zavarovanje v okviru krajinskega parka, v osrednjem delu pa je že zavarovan gozdní rezervat.

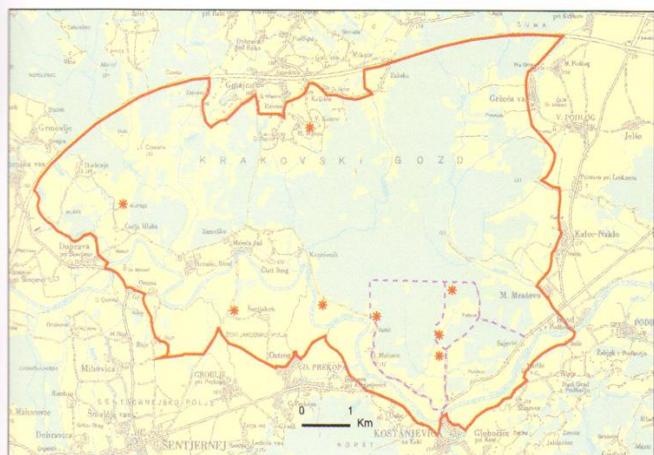
Obisk Krakovskega gozda

Za spoznavanje in ogled zanimivih ornitološke lokalitet je najprimernejša cesta, ki vodi ob reki Krki od Dobrave do Kostanjevice na Krki. Z nje se odpirajo slikoviti pogledi na poplavne travnike in gozdní rob, ki ga naseljujejo značilne vrste travniških in močvirnih ptic.

Za ogled samega Krakovskega gozda je urejena okoli 8 km dolga krožna Resslova pot, ki vodi iz Kostanjevice. Kot izhodišče je najugodnejši bližnji Trstenik, kjer pri lovski koči lahko parkirajo avtobusi. Markirana pot povezuje ključne točke območja, kot so močvirje Trstenik, obrobje gozdnega rezervata in hrast v Malencah, ter predstavi tipične gozdne združbe, v katerih lahko spoznate značilne vrte ptic. Za obisk so priporočljivi visoki škornji, brez kompasa pa se ne oddaljujte od markirane poti. Za vodenje se lahko obrnete na Zavod za gozdove Slovenije, Krajevna enota Kostanjevica na Krki, tel: 0608/87-022.

foto: Andrej Hudoklin

Andrej Hudoklin

Ptice evropske naravovarstvene pozornosti, ki gnezdi v Sloveniji

vrsta	strokovno ime	SPEC
1.	bobnarica	<i>Buteo stellaris</i> 3
2.	čapljica	<i>Ixobrychus minutus</i> 3
3.	kvakač	<i>Nycticorax nycticorax</i> 3
4.	črna štoklja	<i>Ciconia nigra</i> 3
5.	bela štoklja	<i>Ciconia ciconia</i> 2
6.	regila	<i>Anas querquedula</i> 3
7.	sivka	<i>Aythya ferina</i> 4
8.	kostanjevka	<i>Aythya nyroca</i> 1
9.	sršenar	<i>Pernis apivorus</i> 4
10.	črni škarnik	<i>Milvus migrans</i> 3
11.	belorepec	<i>Haliaeetus albicilla</i> 3
12.	kačar	<i>Circaetus gallicus</i> 3
13.	planinski orel	<i>Aquila chrysætos</i> 3
14.	južna postovka	<i>Falco naumanni</i> 1
15.	postovka	<i>Falco tinnunculus</i> 1
16.	sokol selec	<i>Falco peregrinus</i> 3
17.	ruševec	<i>Tetrao tetrix</i> 3
18.	kotorna	<i>Alectoris graeca</i> 2
19.	jerebica	<i>Perdix perdix</i> 3
20.	prepelica	<i>Coturnix coturnix</i> 3
21.	grahasta tukalica	<i>Porzana porzana</i> 4
22.	mala tukalica	<i>Porzana parva</i> 4
23.	košec	<i>Crex crex</i> 3
24.	beločeli deževnik	<i>Charadrius alexandrinus</i> 3
25.	sloka	<i>Scolopax rusticola</i> 3w
26.	veliki škrh	<i>Numenius arquata</i> 3w
27.	rdečenogi martinec	<i>Tringa totanus</i> 2
28.	rumenonogi galeb	<i>Larus cachinnans</i> 4
29.	mala čgra	<i>Sterna albifrons</i> 3
30.	duplar	<i>Columba oenas</i> 4
31.	grivar	<i>Columba palumbus</i> 4
32.	divja grlica	<i>Streptopelia turtur</i> 3
33.	pegasta sova	<i>Tyto alba</i> 3
34.	veliki skovik	<i>Otus scops</i> 2
35.	velika uharica	<i>Bubo bubo</i> 2
36.	čuk	<i>Athene noctua</i> 3
37.	lesna sova	<i>Strix aluco</i> 4
38.	podhujka	<i>Caprimulgus europaeus</i> 2
39.	vodomec	<i>Alcedo atthis</i> 3
40.	čebelar	<i>Merops apiaster</i> 3
41.	zlatovranka	<i>Coracias garrulus</i> 2
42.	vijeglavka	<i>Jynx torquilla</i> 3
43.	pivka	<i>Picus canus</i> 3
44.	zelena žolna	<i>Picus viridis</i> 2
45.	sirijski detel	<i>Dendrocopos syriacus</i> 4
46.	srednji detel	<i>Dendrocopos medius</i> 4
47.	triptasti detel	<i>Picoides tridactylus</i> 3
48.	čopasti škrjanec	<i>Galerida cristata</i> 3
49.	hribski škrjanec	<i>Lullula arborea</i> 2
50.	poljski škrjanec	<i>Alauda arvensis</i> 3

51.	breguljka	<i>Riparia riparia</i> 3
52.	kmečka lastovka	<i>Hirundo rustica</i> 3
53.	rjava cipa	<i>Anthus campestris</i> 3
54.	siva pevka	<i>Prunella modularis</i> 4
55.	tačička	<i>Eriothacus rubecula</i> 4
56.	slavec	<i>Luscinia megarhynchos</i> 4
57.	pogorelček	<i>Phoenicurus phoenicurus</i> 2
58.	repališčica	<i>Saxicola rubetra</i> 4
59.	prosnik	<i>Saxicola torquata</i> 3
60.	slegur	<i>Monticola saxatilis</i> 3
61.	puščavec	<i>Monticola solitarius</i> 3
62.	komator	<i>Turdus torquatus</i> 4
63.	kos	<i>Turdus merula</i> 4
64.	brinovka	<i>Turdus pilaris</i> 4w
65.	cikovt	<i>Turdus philomelos</i> 4
66.	carar	<i>Turdus viscivorus</i> 4
67.	kobilčar	<i>Locustella naevia</i> 4
68.	rečni cvrčalec	<i>Locustella fluviatilis</i> 4
69.	trstni cvrčalec	<i>Locustella luscinioides</i> 4
70.	bičja trstnica	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i> 4
71.	močvirška trstnica	<i>Acrocephalus palustris</i> 4
72.	srična trstnica	<i>Acrocephalus scirpaceus</i> 4
73.	rumeni vrtnik	<i>Hippolais icterina</i> 4
74.	kratkoperuti vrtnik	<i>Hippolais polyglotta</i> 4
75.	tačična penica	<i>Sylvia cantillans</i> 4
76.	žametna penica	<i>Sylvia melanocephala</i> 4
77.	pisana penica	<i>Sylvia nisoria</i> 4
78.	rjava penica	<i>Sylvia communis</i> 4
79.	vrtna penica	<i>Sylvia borin</i> 4
80.	črnoglavka	<i>Sylvia atricapilla</i> 4
81.	hribska listnica	<i>Phylloscopus bonelli</i> 4
82.	grmovščica	<i>Phylloscopus sibilatrix</i> 4
83.	rumenoglavi kraljček	<i>Regulus regulus</i> 4
84.	rdečeglavi kraljček	<i>Regulus ignicapillus</i> 4
85.	sivi muhar	<i>Muscicapa striata</i> 3
86.	belovratni muhar	<i>Ficedula albicollis</i> 4
87.	žalobna sinica	<i>Parus lugubris</i> 4
88.	čopasta sinica	<i>Parus cristatus</i> 4
89.	plavček	<i>Parus caeruleus</i> 4
90.	kratkoprsti plezalček	<i>Certhia brachydactyla</i> 4
91.	rjav slakoper	<i>Lanius collurio</i> 3
92.	črnočeli slakoper	<i>Lanius minor</i> 2
93.	kavka	<i>Corvus monedula</i> 4
94.	ščinkavec	<i>Fringilla coelebs</i> 4
95.	grilček	<i>Serinus serinus</i> 4
96.	konopeljščica	<i>Serinus citrinella</i> 4
97.	zelenec	<i>Carduelis chloris</i> 4
98.	čížek	<i>Carduelis spinus</i> 4
99.	repnik	<i>Carduelis cannabina</i> 4
100.	rumeni strnad	<i>Emberiza citrinella</i> 4
101.	plotni strnad	<i>Emberiza cirlus</i> 4
102.	skalni strnad	<i>Emberiza cia</i> 3
103.	vrtni strnad	<i>Emberiza hortulana</i> 2
104.	veliki strnad	<i>Miliaria calandra</i> 4

w - na prezimovanju

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije - DOPPS

14 razlogov, da podprete delo DOPPS

Štirinajst IBAjev je dober porok za ohranitev največjih dragocenosti slovenske narave. Evropska zakonodaja bo našo državo zavezala k njihovemu varovanju v okviru mreže Natura 2000. DOPPS je mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji zasnova, raziskal in koordiniral slovenski prispevek k svetovnemu projektu. Tega dela bi ne mogli speljati brez široke podpore naših članov. Pri zbirjanju podatkov o pticah so prostovoljni sodelavci neprecenljivega pomena. Kot dobri poznavalci terena in ptic lahko s svojimi opažanjami največ prispevajo k spoznaju o vrednosti območij. Množičnost je hkrati velika prednost, ko gre za prepričevanje in upoštevanje naših argumentov. Društvo z številčnim članstvom je sogovornik, ki ga morajo upoštevati državne službe ter drugi načrtovalci in uporabniki prostora.

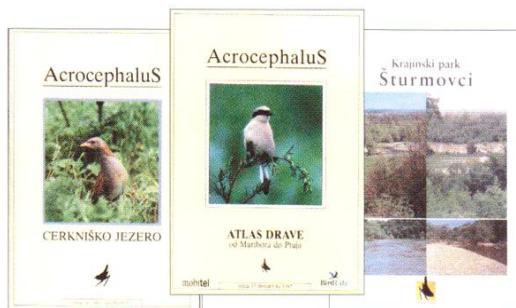
Z včlanitvijo v DOPPS boste pripomogli k učinkovitejšemu varstvu življenjskih prostorov ogroženih ptic.

Kot član DOPPS boste kar najbolje informirani o okoljskem dogajanjem v zvezi s pticami. Imeli boste vse možnosti aktivnega sodelovanja pri DOPPSovih projektih in akcijah. Vaše osebne pobude bodo takoj prispele do pravih ljudi, ki bodo lahko pomagali pri njihovi uresničitvi.

Kaj vam prinaša članstvo v DOPPS?

- Redno prejemanje prve in vodilne slovenske ornitološke revije *Acrocephalus*.
- Redno prejemanje Novic DOPPS.
- Ažurno prejemanje informacij o ornitoloških in naravovarstvenih projektih.
- Možnost vključevanja v ornitološke in naravovarstvene projekte.
- Možnost udeležbe v aktivnostih regionalnih sekcij.
- Brezplačen dostop do največje ornitološke knjižnice v Sloveniji.
- Brezplačno udeležbo na ornitoloških ekskurzijah ter predavanjih.
- Prijetno druženje in diskusije z drugimi ljubitelji ptic in narave.
- Zavest, da prispevate svoj delež k ohranitvi našega naravnega bogastva.

Za včlanitev v DOPPS zaprosite za pristopno izjavo na društvenem naslovu ali telefonu (061) 138 19 00. Letna članarina je 5000 SIT za zaposlene, 3000 SIT za študente, dijake in upokojence, 1000 SIT za osnovnošolce in cicibane, 6000 SIT za družine ter 20 000 SIT za ustanove.

Vsakdo lahko pripomore svoj delež k varstvu ptic in narave, če se na izletih v naravo drži preprostih pravil:

- Nikoli ne zapuščamo poti in kolovozov.
- Z avtomobili se vozimo le po asfaltiranih cestah. Še raje uporabljamo javni prevoz.
- Psi raje ne vzamemo s sabo. Če že, morajo nujno biti na vrvici in nikakor ne smejo prosti tekati naokrog! Spuščen pes lahko tako preplaši na tleh gnezdeče travniške ptice, da zapustijo gnezdo.
- Spoštujeмо opozorila kmetov in lastnikov zemljišč.

ornitološka opazovalnica ob Ormožkem jezeru foto: Borut Štumberger

Kodeks slovenskih ornitologov

Vsi slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

1. zastopa interese varstva narave in varstva ptic.
2. pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje. Prav tako naj ne ogroža drugih živilih bitij in narave.
3. ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu.
4. bo pri fotografiranju ptic in narave obziren. Ogroženih vrst naj ne slik na gnezdu.
5. vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki v beležkah ne postarajo.
6. sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

**Prepričani smo, da morajo podjetja
naravnana v prihodnost, v vse svoje
poslovne dejavnosti vgrajevati varovanje
okolja oziroma naravne dediščine.**

**Sodelovanje z Društvom za opazovanje
in proučevanje ptic Slovenije nas vedno
znova zavezuje k snovanju novih idej ter
kreativnih rešitev, ki bi širšo javnost
opozarjale na vse večjo ogroženost ptic
in njihovega življenjskega okolja.**

mobitel
SLOVENSKI OPERATER NMT & GSM
<http://www.mobitel.si>

ISBN 961-90786-0-8

9 789619 078600